

KULTURVINKELN

GRATIS KULTURMAGASIN

NUMMER 1 • 2017

WWW.KULTURVINKELN.SE

Uttrycksfull konst

Framtidstro och själslig utveckling inom symbolismen

Vinterpyssel

Gör en egen present och baka något gott

Uma Obscura

Stort bildreportage från Umeås alternativkulturfestival

Kultur • Musik • Teater • Festival • Arrangemang • Bild

I detta nummer av Kulturvinkeln tipsar vi bland annat om hur du gör egen tvål och badsalt – och en massa annat pyssel (sidorna 18-23).

FOTO: HANNA RINDESKOG

PRODUCERAS
MED STÖD FRÅN

KULTURVINKELN

Redaktion och ansvarig utgivare:
Elin Larsson

Redaktion:
Elin Larsson, Bernt Lundqvist, Marlene Holmgren, Ronnie Berg med flera.

Skribenter i detta nummer:
Elin Larsson, Emelie Klein, Anders Lundkvist, Manne af Klintberg, Gunilla Moraeus, Christopher Jarvis, Ulla-Märta Westman, Anders Fagerlund, Sandra Mattsson, Mikael "Big Papa" Bergström, Ronnie Berg, Alberto Nilsson, Lola D m.fl.

Fotografer i detta nummer:
Ida Renström, Ulla-Märta Westman, Bernt Lundqvist, Marlene Holmgren, Hanna Rindeskog, Elin Larsson, Ronnie Berg, Lola D, Owe Svensson, Alberto Nilsson m.fl

Övriga medverkande:
Tina Vesterlund, Mikael Rubin, Jani Perkiö

Foto omslag:
Marlene Holmgren

Sättning och produktion:
Peter Öberg

Tryck: Tryckeri City, Umeå 2016

Distribution:
Magasinet distribueras på väl-sorterade platser runtom i Umeå med omnejd samt som pdf via www.kulturvinkeln.se.

Kulturvinkeln produceras av Kulturens Bildningsverksamhet i samarbete med Kulturföreningen Kretsen och finansieras med stöd av Arvsfonden.

Kulturvinkeln är en politiskt och religiöst obunden tidning helt inriktad på kultur.

Kontakt: info@kulturvinkeln.se
www.kulturvinkeln.se

När mörkret kommer krypande och kylan tränger sig allt djupare inpå ...

... tar vi på redaktionen på oss mysbyxor och stannar helt sonika inne. Vi hör hur det knakar i såväl väggar som i de allt stelare lederna i våra kroppar – vars design somliga kallar intelligenta, ett påstående som dock nagelfars av Ronnie Berg på sidorna 32-33.

I skydd av värmen tömmer vi våra förråd på både pysselmateriel och inspiration och låter kreativiteten flöda. Tvålar, julgransklur, smycken och julklappsrim. Ja, för att slippa kylan tar vi oss i detta nummer till och med an bakning och på sidorna 18-23 kan du läsa våra bästa tips på anledningar att stanna inomhus.

Vi passar även på att utmana våra fotografers skaparglädje och startar i detta nummer ett nytt inslag i tidningen, på sidorna 26-31 utforskar Bernt Lundqvist och Marlene Holmgren denna gång symbolismen som konstform. Till vår hjälp tar vi Ann-Catrine Eriksson, lektor på konst- och bildvetenskap vid Umeå Universitet.

Men vi är ju, som d'Artagnan skulle ha sagt, inga stockholmare och ibland vågar vi, trots snö och vind, ändå sticka ut både näsa och fot utanför dörren. Vi har därför hunnit besöka både Umeås nya humorklubb Klubb Fanny (sida 9) och den mer etablerade Uma Obscura, festivalen där det alternativa för en helg blir norm. På sidorna 10-13 hittar ni vårt stora bildspecial från helgen.

Kylan och vintern ger även tid för återblickar och vi ser i detta nummer

tillbaka på en resa med kulturtåget som tog oss genom Norrlands inland, på sidorna 14-15 hittar ni vårt reportage från Inlandsbanefestivalen.

Hösten har även bjudit på en hel del teater och Mikael "Big Papa" Bergström skriver på sidan 8 om Riksteaterns dramatisering av Sara Lidmans roman Tjärdalen, medan vi på sidorna 34-36 resonerar kring manligt och kvinnligt på scenen.

Vår nya skribent Alberto Nilsson letar efter det perfekta (jul)ölet och besöker i detta nummer Nolia Beer och på sidorna 16-17 hittar ni hans djupdykning i ölbryggningens konst.

Allting har dock ett slut, så även relationen till ett hus, och på sidorna 38-39 skriver Anders Lundkvist om allt som ett hus kan betyda. Vilket ju är så mycket mer än bara värme och tak över huvudet när man inser att hela liv ryms däri. Och med den tanken hälsar vi er välkomna in i vårt senaste nummer av Kulturvinkeln.

ELIN LARSSON
REDAKTÖR

FOTO: IDA RENSTRÖM

Innehåll i detta nummer:

- 4. Serier & Lyrisk • 5. Umenejden inspirerar • 6. Kulturen enligt Manne af Klintberg • 8. En nalta eljest musikteater • 9. Ny humorklubb i Umeå
- 10. Uma Obscura i bilder • 14. Kulturtåg genom inlandet • 16. Lokala bryggerier och matkultur på ölmässa • 18. Pysselspecial • 24. Från franska regissörer till USA-guvernörer • 25. En gnagande tanke • 26. När framtidstron var ljus och den själsliga utvecklingen målet • 32. En (o)intelligent design
- 34. Kvinnligheten på scenen • 35. Manligheten på scenen • 37. Lång dags färd mot norr • 38. Huset in memoriam

Singstar
av Tina Vesterlund

Livet enligt Sophia
av Hanna Rindeskog

Den gyllene rosen
av Christopher Jarvis

I trädgården växer alla möjliga praktfulla blommor.
Den vackraste av alla blommorna
är den gyllene rosen.
Den gyllene rosen skiner och strålar sin skönhetsglans.
När mörkret faller och kylan biter genom märg och ben lyser den i mörkret.
Världen vi lever i är kall, hård och ogästvänlig.
Men det finns skönhet, det finns godhet och kärlek.
Kärleken skall man vårda.
Vårda som en ömtålig blomma.
Den gyllene rosen förhöjer det vackra.
Den gyllene rosens prakt får de andra blommorna att lysa nästan lika strålande som den.

Solnedgång vid sjön
av Gunilla Moraeus

Solen går ned
Nej – det är
Jorden som snurrar
Var är norr
Vi snurrar åt öster
Tur det inte går fortare
Då hade jag fått sjön i ansiktet

Citronfjärilen
av Gunilla Moraeus

Jag hatar påsk
och jul
och sommarlov
Man ska ha trevligt
träffas
trivas
Jävla förbannade skit
Plötsligt kom en citronfjäril
och hälsade på mig

Skriv en vinterberättelse

Han hade kört över sjön med häst och skrinde för att hämta hö. Isen var tjock, det visste han. Redan i oktober kom snön och det hade varit ordentligt kallt och sjön hade frusit till. Han hade även borrarat hål och mätt isens tjocklek på flera ställen. Det var bara att köra. Så här före jul brukade han hämta hem höet från ladan innan snön var alltför djup och det skulle bli svårt för hästen att ta sig fram...

Fortsätt att skriva där jag slutade berättelsen.

ULLA-MÄRTA WESTMAN
MEDLEMSANSVARIG
OCH CIRKELLEDARE
UMENEJDENS SKRIVARE

VINNAREN I FÖRRA MÅNADENS TÄVLING

Ett titthål
av Anders Fagerlund

Ett fönster, titthål mot en annan värld. Som var.
Lådkamera. Kodak.
Havregrynsgröt. Vill du ha ägg kanske?
Hödofter. Lagårdsdofter.
Något som sticker, en flicka, kramar.
Solvarm mjölk med grädde i flaska. Saft till barnen. Svag-dricka till hårt arbetande.

Flugorna, bromsarna! Räfsor, liar svischar. Titta molnet ser ut som en elefant! Nä hugg i nu! Inte lata sig, inte.
Frustande häst vill dra. Fergusongrälle bättre, Pålle slipper. Paus i gräset. Ännu är inte blåbären mogna. Piprök, ska det bli regn?
Koskit. Råmanden. Dags för mjölkning igen.
Får vi bada sen? I ån finns det pärlmusslor.

Telefonen ringer, lyfter svarta luren, telefontrådar, är mamma hemma? När kommer pappa?
Ljusblå Ford Taunus, dammoln.

Vattnet blänker vid sjön. Storspoven, morkullan. Svalorna svirrar.
Cykel på gruset, knastrar under däck.
Varmt fast det är kväll.

Böcker på vinden, gröna till pojkarna, röda till flickorna.
En annan dammlukt
Bruna fläckar på fönsterglas.
Dagg.
Jag känner sorg och saknad.

Kulturen enligt ...

Manne af Klintberg

Att bli skrämmd tillhör erfarenheter vi alla har. Men att bli fruktansvärt rädd innebär att våra hjärnor slutar att fungera. I alla tider har spökhistorier och plötsliga överraskningar varit en del av det mellanmänniska umgänget. Samtidigt har vi i långa tider låtit oss bli roade av lustigkurrar som humorister, commedia dell'arte-figurer och clowner. I både litteraturen och filmen har skrällen varit en säljande faktor. Allt verkar kunna brukas i skrämselsyfte: mördar-bebisar, zombies, soldater, hemmafruar, kirurger, jultomten, kroppsbyggare (Hulken) och förstås, det snällaste som finns, clowner. I USA finns en helt annan tradition visavi clowner. Hos oss i Europa är clownen en levande tradition från medeltida gycklarspel, commedia dell'arte och cirkus. Visserligen groteska ibland men oftast poetiska, musikaliska och dum-snälla. När vi skrattar åt dummerjönsen skrattar vi åt oss själva. I USA har clownen använts till allt möjligt från att sälja hamburgare till att dela ut kramar till kyrkobesökare och allt däremellan. Gemensamt för de amerikanska figurerna är att de ofta är anonyma. Ronald McDonald är samma figur vem som än bär hans kostym och smink.

Till detta har den irländska seden att fira och hedra de döda just som höst-rusket är som tristast tagits över och pumpats upp av krämarna i USA som även låtit oss få en släng av den sleven. Halloween förser allmänheten med alla tänkbara attiraljer i dödens och skräckens tjänst. Att hitta och köpa en heltäckande skräck-clown-mask är lätt som en plätt.

Om vi sedan tittar på hur unga mäniskor genom historien manifesterat sin närvaro med hjälp av upptåg och spratt, så ser vi ett mönster träda fram. "Trick or treat!" "Bus eller godis!" De medeltida gesällerna på vandring kan tänkas tänka:

"Om bonden är snål så kan vi välta hans dyngkärra." Och studenterna på studie-resa i sextonhundratalet: "Om borgaren är tråkig kan vi sjunga för hans dotter med gälla röster mitt i natten. Ha! Ha!" I västvärlden pågår just nu politiska rörelser där populistiska ledare försöker underminera de demokratiska krafterna. Dessa ledare kallas ibland för clowner, såväl Ian Wachtmeister och Bert Carlsson som Donald Trump. Och då syftas antagligen på att clownen inte är seriös. Men särskilt roliga är de ju inte. Och när vem som vill kan klä ut sig och skrämmas och dessutom komma i tv, i tidningen och på nätet lär det vara frestande för den som saknar både makt och empati att ge sig ut och skrämmas.

Min uppmaning till alla som kallar sig vuxna, och som därigenom är beredda att ta ett vuxenansvar, är att satsa på att stärka utvecklandet av empati. Nutida hjärnforskning har på ett övertygande sätt bevisat att empati är kopplat till låtsaslek och fantasilek. Vi behöver alltså satsa rejält på alla barns möjligheter att få leka och det gäller alla barn i hela världen. Vi har en mänsklighet och ett jordklot. Är det så svårt att fatta? Just utomhuslekar med minst en vuxen som parerar, inspirerar och jämkar ser ut att vara den naturliga vägen att gå. Tänk på de bemannade parklekarna som en kombination av säkerhetsnät, demokratifostran och lek-skola så kommer empatin som en del av bara farten. Bara genom att höja den allmänna empatinivån i världen kan vi få ett slut såväl på det stora problemet med krig som på det lilla problemet med skräckclowner. Om vi slipper gå omkring och vara rädda finns möjligheten att vi använder våra hjärnor med värme och humor i det godas och lustfylldas tjänst. Leken är svaret. Hur löd frågan?

MANNE AF KLINTBERG

CLOWN & VICE ORDFÖRANDE
I LEKFRÄMJANDET IPA BARN RÄTT TILL LEK

En nalta eljest musikteater

Så var det gjort. Med flera blanda känslor trevade jag med lätt träsmak i baken ut från föreställningen på Sagateatern. Var det då bra eller inte? En fråga jag känner att jag har svårt att svara på, då detta är helt nytt för mig. Att få recensera en nalta eljest musikteater av en sådan stor författare som Sara Lidman. Ja, då får det bli på mitt alldeles egna sätt och utifrån min upplevelse. En sådan här föreställning är ju inget som hör till min vardag direkt. Men just Sara Lidman och hennes Tjårdalen har man i alla fall hört talas om.

Sara Lidman debuterade 1953 med boken Tjårdalen och det var en stor litterär händelse på 50-talet. Självt har jag aldrig hållit boken i min hand men, som ni som läst mina tidigare krönikor vet, står just 50-talet, då de snyggaste bilarna byggdes, mig varmt i hjärtat, varför boken inte gått mig obemärkt förbi.

Det som väckte störst nyfikenhet då jag fick se att Riksteatern sätter upp en musikteater är att jag först nu upptäckte att Tjårdalen faktiskt handlar om en by i mitt eget län, Västerbotten.

Föreställningen handlar om efterspelet av en raserad tjårdal. En man som bygger tjårdalen för att kunna försörja sin familj som redan är rejält skuldsatta. Den rivs som ett illdåd, tror vi i alla fall, och kommer röra om i den lilla byn, med många frågor såsom ansvar och konsekvenser och likabehandling av alla människor. Berättelsen känns helt klart

FOTO: MATS BÄCKER

aktuell, mycket tänkvärd och krävande, trots att den är över 60 år gammal.

Musikteatern presenterades med en enkel scenografi och framfördes med enkla medel där skådespelarna besitter flera roller genom snabba förändringar i skådespelet såsom kroppsspråk och röster. Enkla i vart fall för de som kan det. Även vi i publiken känner oss delaktiga då frågorna från skådespelarna om vad som är rätt och fel vänds mot oss om och om igen.

För min egen del tror jag det hade varit till stor hjälp om jag hade läst boken först. Med två stycken akter på 70 minuter vardera fick mina sinnen vara på helspänn för att hänga med i vad som

hände och händer. Kvinnorna på scenen var så snabba med att skifta i sina roller och berättelsen flyttade sig från hus till hus. Det gällde att hänga med.

Tungt och förvirrande. Ja, det var de enda ord jag kom på då jag satt där, om jag snabbt skulle beskriva upplevelsen. Den startade också massa tankar om hur snabb man är att döma folk. Hur man då som nu ser sitt egna hus som det enda. Hur man tycker sig bry sig och hellre skuldbelägger andra fast man bär skuld själv i samma utsträckning. Jag fattar budskapet som är lika dagsaktuellt idag som det var då Sara Lidman skrev boken. Vi måste alla hjälpas åt och alla, oavsett förutsättningar, förtjänar att bemötas med respekt!

Bra och välspelad föreställning där jag ger Elin Skarin 5 oljestickor av 5 möjliga för hennes prestationer i sina roller. Hon stack ut som en grymt professionell skådespelare med lika bra sångstämma. Men alla var duktiga och föreställningen rekommenderas. Som jag nämnde tror jag dock inte det vore fel att ha läst boken. Tjårdalen ger jag 3 oljestickor av 5 möjliga och tackar för en trevlig kväll och upplevelse. Med det tar jag en promenad hemåt i natten, men funderingarna om illbattningens skyldighet kvarstår, kanske var skulden inte det viktigaste.

MIKAEL
"BIG PAPA"
BERGSTRÖM

WWW.BIGPAPA.SE

Premiär för ny tatueringsmessa

23-25 september hölls Umeås första Tattoofest på Nolia och det var full fart för de tatuerare som ställde ut på mässan.

Sofia Kurkinen var en av de som

valde att tatuera sig hos Adde Ramstedt från Västerås under helgen. Vid sidan av aktiviteterna hos de olika utställarna hölls det även tävlingar inom tatueringens olika genrer.

Ny humorklubb i Umeå

Hur gör man för att skapa en standup-scen i Umeå? Om du frågar Umeå Teaterförening är svaret Klubb Fanny – en ny humorklubb som förädlar de lokala talangerna genom kurser och sedan erbjuder dem en publik att framträda inför, sida vid sida med mer etablerade namn inom standup. Det kommer garanterat publik som vill se dragplåstren, särskilt som Klubb Fanny har fri entré, och det gynnar naturligtvis även de lokala komikerna.

Vad kan man då förvänta sig som besökare? Om man kan dra generella slutsatser utifrån premiärkvällen, kan man på det stora hela vänta sig en trevlig kväll med många skratt, vissa skämt som klockrent både kittlar skrattnerven och manar till eftertanke, andra skämt som kanske går över gränsen, om man nu kan definiera en gräns.

På tal om gränser är jag personligen inte så förtjust i den typ av publikdialog som ibland sker på standup, där man skämtar om personer i publiken eller väljer ut någon till (vad det verkar) motvillig samtalspart. Därför blev jag också lättad över att det fanns möjlighet att sätta sig i gradängen, även om det dessutom stod tjugotalet cafébord utplacerade på golvet närmast scenen. Alla dessa bord var för övrigt upptagna redan en halvtimme innan föreställningens början, när hus-DJ:n Cajsa Winge spelade musik på lagom hög volym medan den tidigt anlända delen av publiken besökte baren eller satt och pratade i väntan på att akterna skulle börja.

När det så var dags att motionera skrattnusklarna klev konferencieren Tora Larsson upp på scenen och undersökte hur många som var på standup för första gången: ungefär hälften. För att dessa skulle vara förberedda på vad som skulle hända

FOTO: MÅNS DOHNS

berättade hon då hur det brukar gå till på standup: att de som aldrig varit på standup tidigare får gå upp på scenen och presentera sig för alla andra. Ängstnivån i rummet steg med ungefär 50% i någon millisekund innan skratreflexen hann kicka in.

Själva showen inleddes med tre lokala standup-komiker. Först ut var Sebastian Öberg, som bland annat framförde att gruppträck är bra – det är ju i alla fall demokratiskt! Monika Eliasson var näst på tur och hade hjälp

KLUBB FANNY 21 SEPTEMBER

Arrangör: Umeå Teaterförening.
Plats: Studion, Umeå Folkets Hus.
Medverkande: Evelyn Mok, Zinat Pirzadeh samt de lokala artisterna Sebastian Öberg, Monika Eliasson och Fredrik Hermansson.
Entré: Gratis.
Stämning: Pratig och gemytlig.
Bäst: När Zinat skrattade åt sina egna skämt.
Sämst: Att de lokala förmågorna inte lyfts mer i marknadsföringen.

av en buktalardocka i sitt framförande som handlade om skuld, och hur man riktar den dit den hör hemma. Därefter fick Fredrik Hermansson publiken (eller åtminstone enstaka recensenter) att vika sig av skratt genom träffsäkra betraktelser och dråpliga anekdoter. Vi fick veta att om Fredrik ska sila heroin så ska den vara ekologisk och rättvisemärkt, annars får det vara.

Efter de lokala talangerna klev så det första av kvällens affischnamn upp på scenen. Evelyn Mok hade ett obekvämt och stundtals genialt framförande. Det var dock avslutningen som gjorde störst intryck på mig, då hon kom med den flereggade betraktelsen att kvinnor som våldför sig på andra inte tas på lika stort allvar som män – alltså precis som i vilken annan bransch som helst. Något att tänka på! som Sebastian Öberg skulle ha sagt.

Klubb Fanny avslutades med en av mina favoritkomiker: Zinat Pirzadeh, som kom ut med blommor i håret och bad ljudteknikern att ta bort hennes brytning. Hon pratade om gulliga rasister, osynliga burkor och de mest effektiva uppfostringsmetoderna (att bli jättebra på TV-spel och döda barnets karaktär – något jag lägger på minnet). Det som gör Zinat så skön som komiker är att hon lyckas vara rolig samtidigt som hon inte säger saker som är sårande. Dessutom har hon en tendens att skratta åt sina egna skämt, men inte på ett irriterande sätt (ni vet kanske typen), utan på ett sådant sätt att man blir glad och själv vill skratta. En för stand up-genren mycket passande egenskap och det gav en helguten avslutning åt en även i övrigt strålande kväll.

SANDRA MATTSSON

FOTO: HANNA RINDESKOG

Ras Bolding

Påfågarna

Uma Obscura i bilder

FOTO: HANNA RINDESKOG, RONNIE BERG & BERNT LUNDQVIST

Under början av oktober blev Umeå Folkets Hus för en helg en tillflyktsort för den alternativa kulturen då festivalen Uma Obscura intog huset. Festivalen som utgör en slags verklighetsbubbla där det alternativa för en helg blir norm.

Torsdagen inleddes i Miklagård med det interaktiva mordmysteriet Vampire of Versailles, och fortskred med en filmkväll på temat "Nordiska ninjor", där filmerna Norwegian Ninja och Dyke Hard ingick.

Fredagen presenterades av Arvsfondsprojektet RTSI – Rätten Till Sin Identitet, som bjöd på bland annat Ras Bolding (DK), Netherbird samt visning av musikvideos med koppling till RTSI mellan spelningarna. Förutom musik

fanns även en modevisning av märket Isabeau Ouvert med deras HR Giger-inspirerade kollektion Nostromo. På plats fanns även deltagare i RTSI som informerade besökare om projektet. Kvällstid ägde Klubb Obscura rum i Restaurang Balders lokaler – en nostalgisk rekonstruktion av en tid när alternativklubbar i Umeå regelbundet hölls i källare på diverse restauranger.

På lördagen var området igång hela dagen med ett urval av kulturuttryck. Idunscenen gästades av ett dansprogram där bland annat Dud Muurmand (DK) och The Red Carpet Show uppträdde, men även av NIO med Hermann Münzting som gav besökarna en sannerligen unik musikupplevelse, eftersom de framförde ett improvisa-

toriskt stycke. I Pub Freja fanns en läs- och skrivhörna som även inhytte en föreläsning om att skriva gotik av Peter Nallo, och i foajéerna utanför samt Tonsalen fanns konstutställningar och försäljning av hantverk, loppisfynd och merchandise. Musikakterna inkluderade Cryo, Lucifer's Aid och Ulla Ols-sons orgelkonsert i Umeå Stadskyrka. Under dagen kunde besökare komma till Miklagård för att fotograferas av Annunaki Photography.

Efter den intensiva lördagen var söndagen av en lugnare art, och vigd åt dansworkshops med Entropy.

Kulturvinkeln var där och fotograferade – här följer en bildspecial från festivalen.

EMELIE KLEIN

Lucifer's Aid

Nostromo, modevisning med
Isabeau Ouvert Latex Fashion

Cryo

Dud Muurmand

Älymystö

Midnattssol

Sally Steampunkers

Ulla Olsson

Sally Steampunkers

Shakespeare Labouring

Tinker Tailor

Kulturtåg genom inlandet

Gräsrötter och glesbygd förenas med glam och gemenskap

I augusti var det dags för den nionde upplagan av Inlandsbanefestivalen som i år turnerade genom tre län, besökte 12 kommuner under 13 dagar och genomförde 14 arrangemang på lika många orter. Imponerande tempo, kan man tycka, Kulturvinkeln följer med på en resa från Östersund i söder till Gällivare i norr.

– Har du börjat? frågar Jan-Erik ”Bumba” Lindqvist sin kollega Bertil ”Berra” Lindblom mitt i pågående gitarrsolo.

– Snart klar! snärtar Berra tillbaks.

De båda herrarna har scenvana och rutin som signalerar underhållare av världsklass. Konstigt vore kanske annat då de spelat tillsammans sedan 1957 då de startade på Söder i Stockholm. Trio Me’ Bumba är ett band som troligen tillhör rekordhållarna bland ännu aktiva artister som spelat tillsammans, men så har de också meriter som att ha haft Beatles som förband, även om de kanske är mest kända för låten ”Man ska leva för varandra”.

Nu följer Trion, eller denna gång duon då en av medlemmarna stannade hemma, med på en resa genom Norrlands inland. Med glatt humör levererade de spelningar såväl enligt turnéschemat som oannonserade gästspel på äldreboenden och på rälsbusen inför förvånade turister från Nya

Zeeland. Under ett stopp i Jokkmokk som spenderades i en hemtrevlig miljö hos en av arrangörerna bakom festivalen passade vi på att ta ett snack med Janne och Berra om livet, karriären och musiken.

Även om det i sig såklart inte är roligt att en medlem fick avstå denna turné på grund av hälsan tar de rutinerade herrarna det faktum att de ”bara” blev en duo på denna resa på ett bra sätt och man märker snabbt att de verkar ha en bra historia kring det mesta. Något de även rutinerat delar med sig av i mellansnacken på konserterna.

– Förr i världen brukade vi fråga managern om vi fick fara ut och spela,

nuförtiden frågar vi doktorn! skrockar Janne och Berra mer eller mindre i kör.

De berättar även om turnéminnen från deras långa karriär, om hits och små anekdoter och om svenska kända profiler de stött samman med. Det som fått dem att fortsätta verkar onekligen vara kärlek till musiken och till upplevelser: att möta människor. Just mötet mellan människor är också nästintill en slogan för initiativtagaren bakom Inlandsfestivalen, Johan Piribauer.

Festivalen har växt från att i princip bestå av några personer och en sånganläggning till att nu kunna resa med ett mindre turnésällskap runtom i kommuner och göra nedslag på mindre

FOTO: LOLA D

orter. Men gräsrotsperspektivet och glesbygdsperspektivet är två saker man inte tummar på. Det är en nedbantad, personlig och jordnära turné, som kanske är raka motsatsen till ett rocktåg, som rullar längs rälsen i Norrlands inland. För arrangörerna är det viktigt att just mindre orter finns på kartan när turnén planeras och detta är själva visionen bakom festivalen.

I utbudet ryms både kända artister såsom just Trio Me’ Bumba och helt nya förmågor, gamla som unga och i många olika stilar. Bland årets förmågor fanns spridda inslag såsom hårdrockarna StrongHeart, med Jessica Nordström i spetsen som bantat ner sina tunga låtar till akustiska versioner samt folkmusiktunggung från Mattmars stoltheter RASK. Även göteborgssonen Eddie Wheeler, som turnerat världen runt men aldrig spelat på scener som Sikåsbua eller anrika Hissmofors Folkets Hus (där Allan Edwalls arv märks tydligt), fanns på plats och fyllde med stolthet igen sina erfarenhetsluckor.

Några nedslag under festivalen

När festivalen besöker Slagnäs Folkets Hus har mer än hälften av byns befolkning slutit upp på eftermiddagen. Här pratar vi publikrekord, men då kanske det är värt att nämna att det bor ca 90

FOTO: LOLA D

personer (enligt Wikipedia) på orten, men tänk er om mer än hälften av alla Stockholmare skulle fara på en konsert. Betydelsen av arrangemang på orten ska inte underskattas.

I Tjappsaive utanför Arvidsjaur var det, som man säger, ”knöckfullt” under kvällen och trivselfaktorn var på topp. De som sökt sig ut till den lilla ortens mysiga hembygdsgård där konserterna hölls fick sig en rejäl överraskning när Monica Törnell med band gjorde ett oannonserat framträdande och tog över stafettpinnen från Trio Me’ Bumba.

Sikåsbua bjuder på en märklig blandning av gammaldags känsla –

komplett med Kronblomssoffa och älghorn på väggarna – kombinerat med en fullsatt cafédel där publiken trängs bland underklädeshyllor och teknikern förser en vilsen kund med kattmat från hyllan bredvid. Stämningen är på topp när Johan Piribauer levererar klassiker från sin skatt av norrländska proggvisor.

Hotellet Arctura bjöd inte på så mycket publik som väntat denna kväll men ack vilken utsikt: en levande backdrop av solens nedgång över Jämtlandsfjällen som världsstjärnor skulle varit avundsjuka på.

VILLE ANDERSSON & LOLA D

Lokala bryggerier och

Så kom slutligen helgen som man sett fram emot, den då Umeå skulle ha sin första ölmässa: Nolia Beer den 7-8 oktober. Många föreläsningar med och av mikrobryggerier och ledande experter var det som mest lockade mig dit, och jag skulle verkligen få mina förväntningar uppfyllda.

Det stora flertalet av besökarna som trotsat det hårda blåsiga höstvädret hade tydligen gjort det av en enda gemensam sak, nämligen öl, och i synnerhet då att få provsmaka den. Det gavs även goda förutsättningar för att de skulle bli nöjda för det förekom inte bara möjlighet att köpa biljetter och provsmaka ute bland bryggeriernas stånd i mässhallen, utan även på föreläsningarna förekom ölprovningar. Något jag som god journalist dock inte deltog i.

Jag började med att gå förbi Svenska Hembryggareföreningens monter där de bryggde öl live och man fick känna doften av långsamt kokande malt. Umeå Hembryggareförenings ordförande Andreas Häggström och medlemmen Niklas Johansson höll i fredagens bryggning. Jag frågade senare Andreas om han varit nöjd med Ölmässan. ”Jodå” löd svaret, men han sakande en del mikrobryggerier som borde varit där. Och det gjorde faktiskt jag också, så, som Beer Studio Umeå, Southside Brewery Skellefteå och Jämtlands Vingård Bräcke.

Brendan Oxford vid Beer Studio hade tidigare sagt att de skulle vara med på Smakfestivalen, och att det kanske skulle få räcka med den. De kan inte vara med överallt, då det handlar om att kånka omkring med mycket utrustning. De hade även nyligen investerat i en ny anläggning till deras mikrobryggeri

och behövde tiden och pengarna till att jobba med att finjustera den. Men vi som gillar det Beer Studio gör och känner till deras kunskap saknar dem mycket på ett sådant här event. Nu var det däremot gott om andra små och driftiga mikrobryggerier representerade och det gjorde att det ändå blev ett mycket lyckat evenemang.

En ölresa

Att mycket kunskap fanns representerad på mässan blev jag fort varse, bland annat efter att ha varit på min första föreläsning med ölexperten Anders vid Tjerdalens Beer & Whisky. Han berättade om hur de börjat i ett garage hemma på Tjerdalsvägen. Han tyckte om namnet på gatan och tyckte även att tjära luktar gott och passar bra till rökig skotsk whisky. Han och en kompis, Jakobsson, tyckte också att skotskt öl egentligen borde få samma plats i finrummet som whiskyn och de bestämde sig därför för att göra gemensam sak och startade ett kombinat med importfirma och mikrobryggeri. För eget öl, det ville de båda göra. Så de åkte iväg på resa till Skottland för att träffa folk på mindre destillerier och bryggerier, och det blev i slutänden så att de besökte betydligt fler av de senare än planerat. Det var väldigt trevliga små bryggerier som inte alls planerat någon export men som var villiga att trots detta göra undantag när det unika tillfället gavs. Några av de som de besökte och fick bra kontakt och kontrakt med var Kelburn i Östra Glasgow, och ett annat var Loch Lomond i industriområdet Alexandria. De berättade även allt om det skotska ölets historia, och om dess bryggerier genom tiderna. Mycket intressant, men lite väl mycket detaljer för att kunna återberättas här.

FOTO: ALBERTO NILSSON

En föreläsning som var populär var Bryggverkets som också hade en välbesökt monter i mässområdet, där folk fick stå länge i den långa kön för att få prova dessa unga gossars mycket välsmakande ölsorter med olika underfundiga namn.

Ett annat mikrobryggeri, med en intressant föreläsning, var Umeås första, nämligen U&Me Beer. Det har funnits i fem år och under dessa år har det skett en otrolig utveckling vad gäller antalet mikrobryggerier i Sverige. För fem år sedan hade det till exempel varit helt omöjligt med en ölmässa med mikrobryggerier och hembryggning i fokus i Umeå. Umeå har ett bra vatten, men inte alltid lika passande för suröl och bittert då detta kräver ett annat PH-värde. Då får man tillsätta något för att få till rätt surhetsgrad, den som de har i de länderna där öl vanligtvis tillverkas, så som bland annat Tyskland och Storbritannien.

Porterpedagog

Den verkliga ölexperten trädde fram likt en cirkusdirektör eller en gammeldags doktor, med en hatt från den tid då det begav sig. Otto Lundell, hemmahörande i Östersund men med ett ursprung i Göteborg, var lika vältalig som de flesta göteborgare är kända för att

matkultur på ölmässa

vara. Han berättade om ölets historia, och om Porter och Guinness, uppdelat på tre tillfällen per dag. Det var mycket intressanta föreläsningar och det kom även fram att han blivit så förkovrad och så bra på att lära ut om porter att han börjat kallas för porterpedagog, vilket är ett epitet han tyckte passade honom bra och därför numera presenterar sig som.

Det som var mest intressant att höra om ur ett svenskt ölbryggningsperspektiv var att Nils Oskars är det enda mikrobryggeriet i Sverige som har ett eget mälteri. (Mältningen är den process som skapar förjäsningsbara sockerarter i malten och gör den lämplig att brygga med.) Det finns alltså inga fler svenska mälterier och Nils Oskars gör det enbart för den egna produktionen. Så för den händige finns det alltså en möjlighet att börja med en större produktion av svensk mältad malt, att sälja till mikrobryggerier och hembryggare. Även svensk humle är en bristvara, så för den intresserade kan ju även en egen humlegård vara något att odla på.

Mycket att se och göra

Båda dagarna innehöll samma föreläsningar utan några större olikheter. Detta för att folk skulle kunna hinna med bättre, och kunna välja när de ville gå på dem respektive när de ville

gå omkring i mässhallen och prova öl. Det fanns dock även mycket annat att uppleva och se, till exempel PGWs försäljning av ölsatser och tillbehör vid hembryggning. I Svenska Hembryggareföreningens (SHBF) monter bjöds det på livebryggning och infodisk.

En intressant föreläsning hölls även där med experten Christian Ericsson. Det fanns även olika tävlingar där man bland annat kunde spotta snus och vinna priser. Till och med en livefrisör och förstås, då det gäller mässor och öl, en restaurang och ett litet kök där man sålde delikatesser som rökt korv och skinka.

Det enda som folk inte verkade tycka var intressant var ostdisken, något som kanske passar bättre i samband med vin. Även Bröderna Henrys utdrag från teatermusikalrevyn Svarttjärns bryggeri var något som de flesta vare sig såg eller lyssnade på. Jag antar att de hellre diskuterade öl med lokala experter, kanske var det heller inte fullt så många som förstod det roliga de sjöng om på bred bondska kommen direkt ifrån Bonnstan, Skellefteå. Så även om jag själv var nöjd med den mycket roliga showen och ölmässans alla goda bitar såväl som vissa fataliteter, fanns det de med en mycket snäv syn på vad som passar till ölen.

Överträffade förväntningarna

För att få hum om hur mycket folk som egentligen besökte mässan och om arrangörerna och SHBF tyckte att det var ett lyckat arrangemang lät jag höra mig för med dem om det. Först med Susanne Wikström, event- och konferenskoordinator och projektledare vid Nolia Beer och därefter med Sergej Rigby, utbildningsansvarig vid SHBF.

Susanne svarade att de fick fler besökare än förväntat på mässan.

– Vi hade förväntningar på 1200 besökare under båda dagarna. Det kom 2000 besökare. Vi är väldigt nöjda med eventet och kommer, så fort vi haft bokslut på denna mässa, planera in ett nytt datum. Det vi lärt oss av årets mässa är att ölentusiasterna är mer intresserad av ölen än underhållningen. Vi kommer därför att ändra bland programpunkterna till nästa år.

Även Sergej var väldigt nöjd:

– Vi var två personer från styrelsen i SHBF, Jonas Andersson och jag, som var med på Nolia Beer. Sedan hade vi två lokala bryggare som ringde och ville hjälpa till och hålla i en livebryggning. På fredagen höll Andreas Häggström med bryggkompis i bryggningen och på lördagen var det Anders Hedmans (tillsammans med två bryggkompisar) tur.

Vad tyckte ni om mässans upplägg?

– Jag gillade upplägget med bara lokala bryggerier uppblandad med lokalt mathantverk, det gjorde det hela till en kvalitetsmässa och då passade vi verkligen in, svarar Sergej.

Var det många som var intresserade av er monter?

– Jag själv var bara på plats på lördagen men nog tror jag att vi hade minst 200 besökare den dagen.

Kommer ni tillbaka om den anordnas igen?

– Jag skulle kunna tänka mig att vi visar oss minst en gång till om det är samma upplägg, och då kanske vi kan ta det ett steg till från vår sida.

En mycket lyckad helg var till ända och nu ser jag redan fram emot nästa Nolia Beer.

ALBERTO NILSSON

Pysselspecial

FOTO: HANNA RINDESKOG

Mörkret och kylan kommer krypande, regnet droppar mot fönstren och blommor och träd vissnar ner och dör. Sällan får vi en så snögnistrande start på vintern som detta år men realisten i oss alla viskade nog ändå förberedande om att slaskets tid trots allt skulle komma ikapp oss fortare än vad vi önskade. I alla fall om man bor i Umeå och

hoppas på snö som lyser upp de allt mer mörknande dagarna. Vi kryper in i våra yllefiltar och tjockstrumpor, smuttar på en kopp varmt te, ser ut på eländet och vill verkligen inte gå ut. Det duger fint att från värmen betrakta småfåglarna som pickar på fågelbordet. Men om man passar på att ta vägen förbi en pysselbutik när vardagens krav

ändå tvingat ut en ur värmen är vintern den perfekta årstiden för pyssel, inte bara för att den isande kylan stänger in oss i våra hem utan även för att den kröns av högtidernas högtid som presenterar oss för en anledning att plocka fram kreativiteten ur våra förråd och gömmor. Här kommer våra tips på vinterpyssel!

ELIN LARSSON

SMYCKEN TILL TEMAFESTEN

Om du ska på en julfest där det kan vara läge att ta ut svängarna är en kul idé att använda juldekorationer som smycken. En stor rosett som är tänkt att fästas på ett paket blev ett halsband medan de mindre presentrosetterna gjordes om till hårnålar och små julgranskulor till örhängen. Armband var det mest komplicerade men pärlbroderi är en kul teknik att prova på om man har en kväll till övers och resultaten går även att använda till vardags så lite mer belöning för mödan får man.

APELSIN MED KRYDDNEJLIKOR

Löjligt enkelt och lite kliché men det doftar gott och sprider oväntat mycket juldof. Det behövs knappast någon beskrivning, det krångligaste var att knyta bandet.

JULGRANSKULOR

För den som känner för en mer personlig gran eller fina fönsterdekorationer kan julgranskulor i genomskinligt glas pimpas. Fyll dem med pärlor, fjädrar eller något annat du tycker är fint, eller måla med glitter på utsidan av dem. En fin effekt blir det om en fyller julgranskulan med stjärnkonfetti och sen penslar smyckeslim på insidan av glaset och låter konfettin fästa på glaset. Fördelen med smyckeslim är att det blir helt genomskinligt när det torkat.

För den med mindre tid eller energi men som ändå vill ha en personlig touch kan man även fästa glittriga klistermärken på utsidan.

JULKORT

Julkort är mysigt att få, ännu mer så om de dessutom är hemmagjorda. Brodera, måla, använd stämpelteknik eller gör ett montage. Bara din egen skaparglädje sätter gränserna. En annan kul idé är att göra en julkalender och skicka som julkort. Skär ut luckor i ett kort och fäst över en bakgrundsbild, vad luckorna avslöjar bestämmer bara du själv.

Gör dina egna julklappar

TVÅL

Att gjuta tvål är enkelt och blir roligare ju mer man kommer in i det. Experimentera med olika dofter och färgkombinationer, gjut in leksaker i tvålen och du har en kul och praktisk present till barnen som plötsligt tycker att det är kul att tvätta händerna och ansiktet både före och efter maten.

GÖR SÅ HÄR:

1. Skär upp tvålmassa i jämnstora bitar, ju mindre desto jämnare och fortare smälter den. Förbered även om du ska gjuta in något i tvålen, det bör ligga i botten på formen för bästa resultat. Ett annat alternativ är att gjuta i omgångar.
2. Smält massan i vattenbad på ugnen. Rör så lite som möjligt för att undvika luftbubblor och var inte rädd för att låta massan vara kvar i vattenbadet en stund efter att den är helt smält, då blir den lättare att jobba med eftersom den inte stelnar lika fort vilket annars har en tendens att ske under tiden som du håller över massan i formarna.
3. När massan är helt smält, tillsätt ev. doft och färg. Rör försiktigt. Om du vill kan du experimentera med att tillsätta färgen efter att du hållt massan i formen. Då bör dock tvålmassan vara ordentligt varm så att du kan peta med tandpetare eller dylikt för att skapa mönster.
4. Håll massan i gjutformen och låt stelna ordentligt. Cirka 2 timmar.

TIPS: Apelsiner och citrusfrukter kan vara kul att gjuta in, de bör dock vara torkade innan så att inte tvålen blöts upp inifrån.
Snabbkaffe är en annan sak man kan ha i botten på gjutformarna. Kaffetvål tar bort dofter från annan mat från fingrarna och passar därför bra i köket.

Allt blir lite roligare att få om den man får det av gjort det själv, förmodligen för att det innebär att denne lagt tid och omtanke på presenten snarare än pengar som ju i jämförelse är mycket tråkigare.
Här är några tips från redaktionen:

BADSALT

Närbesläktat med tvål är badsalt som dock är, om möjligt, ännu enklare att göra. Piffa upp den neutrala badsalten med rivet apelsinskal, torkade rosenblad eller vad du känner passar och använd eventuellt samma doft och färgolja som till tvålen. Blanda i en bunke och håll sen över i en fin glasburk. Hur enkelt som helst men det känns garanterat mer exklusivt nästa gång du tar ett bad. Och om du nu ändå ska köra på det säkra men lika tråkiga julklappstricket och köpa någon badprodukt till den du inte har nån bättre idé till kan du lika gärna lägga fem extra minuter på det och komma undan med lite mer heder i behåll.

SMYCKEN

När du ska göra smycken är det bara din kreativitet och lust som sätterna gränserna. Pärlor av alla dess slag bjuder på möjligheten att testa olika tekniker: brodera, fläta med tråd, gummisnoddar eller tenntråd, gör en berlock eller bygg dina egna pärlor i lera och för den som är lycklig nog att ha tillgång till en brännugn är glasfusing en häftig teknik som är spännande att prova på.

GÖR SMYCKEN I CEMENT

En teknik som är enkel och kul att prova på är att gjuta smycken i cement. Testa att gjuta in något i hängnet, här provade vi med mosaikbitar men det är egentligen bara att testa sig fram, det värsta som kan hända är att hängnet spricker och det är ju inte hela världen.
Det funkade även bra att klistra på glasbitar med smyckeslim efteråt. Färgen vi använde var hobbylack och den funkade strålande.

D'ARTAGNANS JULKLAPPSRIM!

Ingen julklapp färdig är,
Förrän ostigt rim sitter där!
Här är några exempel,
På rim med OK-stämpel!

Pärplattor
Kan stolt hängas upp på ståtlig vägg,
Eller skamlöst användas som glöggunderlägg.

Julgodis
Jag köpte detta söta och tänkte direkt på dig,
För det verkar först som en bra idé, men nej.

Badsalt
Inte den sorten som gör dig till kannibal,
Visst är den skum, men i alla fall legal.

Halsband
Ska jag ha dig på halsen hela t'én,
Kan du ha denna och åtminstone va fin.

Tvål
Luktar gott, till skillnad från dig,
Nu kan du göra luften trevligare för mig.

Skyffel
Från oss i Norrland till er i Hufvudstaden,
Med denna blir ni kvitt novembersnöblockaden!
Dock har vi på instruktionsmanualer brist...
HAHA! Skrattar bäst som skrattar sist!

FEL?

Ibland blir det fel och då får man improvisera fram en lösning. Det värsta som kan hända är att du lär dig att något inte funkar och då vet du det till nästa gång.

BARNPYSSEL – PÄRLOR OCH MUGGAR

Barn kommer undan med vad som helst. Låt dem göra en pärlplatta och vem som helst blir varm av lycka trots att de inte har nån riktig aning om vad de ska göra med den. Handmålade muggar är också fint att få, en till jobbet och en till hemmet, kan det bli bättre?

Bakning

Till advent kan det vara mysigt att baka och det behöver inte vara så fasligt krångligt. Bröd är till exempel en sådan sak som är mycket mer lättgjort än vad man tänker att det ska vara, åtminstone om man ändå ska vara hemma och har tid att vänta på ugnen. Och det är oslagbart gott i jämförelse med det bröd man köper i matbutiken. Här kommer några av våra favoritrecept. Värt att komma ihåg är att barnfingrar bör hållas borta från både kola- och knäcksmet som blir väldigt varm. Brödet och Corn flakes-kakorna är däremot både kladd- och barnvänliga.

MORMORS GODA JULBRÖD

Första gången jag gjorde detta bröd hade jag inte förstått hur kladdig denna brödsmet ska vara. Min farmor hoppade in och försökte hjälpa till, hur mycket mjöl vi tillsatte innan vi tyckte att ”nä, detta måste väl räcka” minns jag inte men resultatet var, för att formulera det snällt, sådär. När mormor dök upp dagen därpå fick vi veta att det inte ska vara ett fast bröd utan en jättekladdig smet. Med detta sagt, bli inte förskräckt och tillsätt inget mjöl! Det ska vara en jättekladdig smet du sätter in i ugnen.

DU BEHÖVER TILL 2 LIMPOR:
2 avlånga brödformar
1 l Filmjöl
3,75 dl Vetemjöl
2 dl Grovt rågmjöl
1,25 dl Grahamsmjöl
2,25 dl Rågkross
1 dl Vetekli
2,25 tsk Bikarbonat
2 dl Mörk sirap

GÖR SÅ HÄR:
Smörj brödformarna med smör, det är en fördel om du har två formar eftersom du då kan grädda båda limprna på samma gång men det går även bra att köra dem i omgångar.
Blanda alla ingredienser väl i en stor bunke. Det blir jättekladdigt!
Häll därefter upp smeten i de smorda brödformarna.
Baka i 175 grader i mitten av ugnen i ca. 1½ timme.

KOLA

DU BEHÖVER:
2 dl Socker
1 dl Farinsocker
2 dl Vispgrädde
1 dl Gräddfil
1½ dl Sirap
2 msk Kakao

GÖR SÅ HÄR:
Blanda allt i en skål, rör om lite och kör det på full effekt i micron i 15-18 minuter. Gör ett kulprov. (Håll lite av smeten i ett glas med kallt vatten och se om du kan forma den till en liten kula. Om du kan det är den klar. Om inte ska smeten värmas lite till.) Slå upp i en klädd form och låt stå kallt en stund. Skär upp i lagom stora bitar och slå in i papper.

REDAKTIONEN BER ER NOTERA:
Ischokladformar var förvisso fina på bild men fasligt opraktiska för kola så håll er till det mindre prydliga bakplåtspappret.

CORN FLAKES-KAKOR

DU BEHÖVER:
150 g Mörk blockchoklad
150 g Ljus blockchoklad
1½ msk Cocosfett
ca 7 dl Cornflakes

GÖR SÅ HÄR:
Smält chokladen och cocosfettet på svag värme i en kastrull. Cocosfettet gör att chokladen inte bränner fast lika enkelt men passa den.
Tillsätt cornflakesen när allt smält och rör om så att allt blandas och chokladen täcker cornflakesen ordentligt. Om det känns som att det blir choklad över kan du dryga ut det med mer cornflakes.
Häll över i stora muffinsformar och låt stelna.

TIPS 1: Våga testa att använda olika sorters cornflakes. Här provade vi med en blandning med frystorkade röda bär.

TIPS 2: Om du utesluter cornflakes från detta recept får du ischoklad.

KNÄCK

DU BEHÖVER:
100 g Smör
½ dl Vispgrädde
1½ dl Socker
1 dl Sirap

GÖR SÅ HÄR:
Blanda allt i en skål och kör det i på full effekt i micron i 7-9 minuter. Håll smeten i knäckformar och låt stelna.

TIPS: Testa att smaksätta med olika smaker. Vi testade pepparmint, lakrits och den klassiska kombinationen med hackad mandel. Men kom ihåg att förvärma skålarna om du ska fördela smeten i olika skålar – är de kalla stelnar smeten och blir svårhanterad.

Från franska regissörer till USA-guvernörer

En som har haft fullt upp sen vi senast sågs är Jani Perkiö som samma dag som vi pratar med honom träffat Petter.

– Det var kul att träffa honom. Han var cool och trevlig, berättar Jani.

Som om inte detta var nog har han även samma dag fått ett brev från den popkulturelle ikonen Arnold Schwarzenegger som skickat en bild med sin autograf.

– Det är roligt att ha fått den men

den kanske inte är äkta, den ser lite förtryckt ut.

Sen vi träffade honom senast har han även rest ner till Stockholm igen där han denna gång hade fullt upp på Stockholm filmfestival.

– Jag träffade Francis Ford Coppola, det var kul. Det känns stort att ha fått hans autograf. Sen träffade jag även Francois Ozon, en fransk regissör.

Samtidigt som han var i Stock-

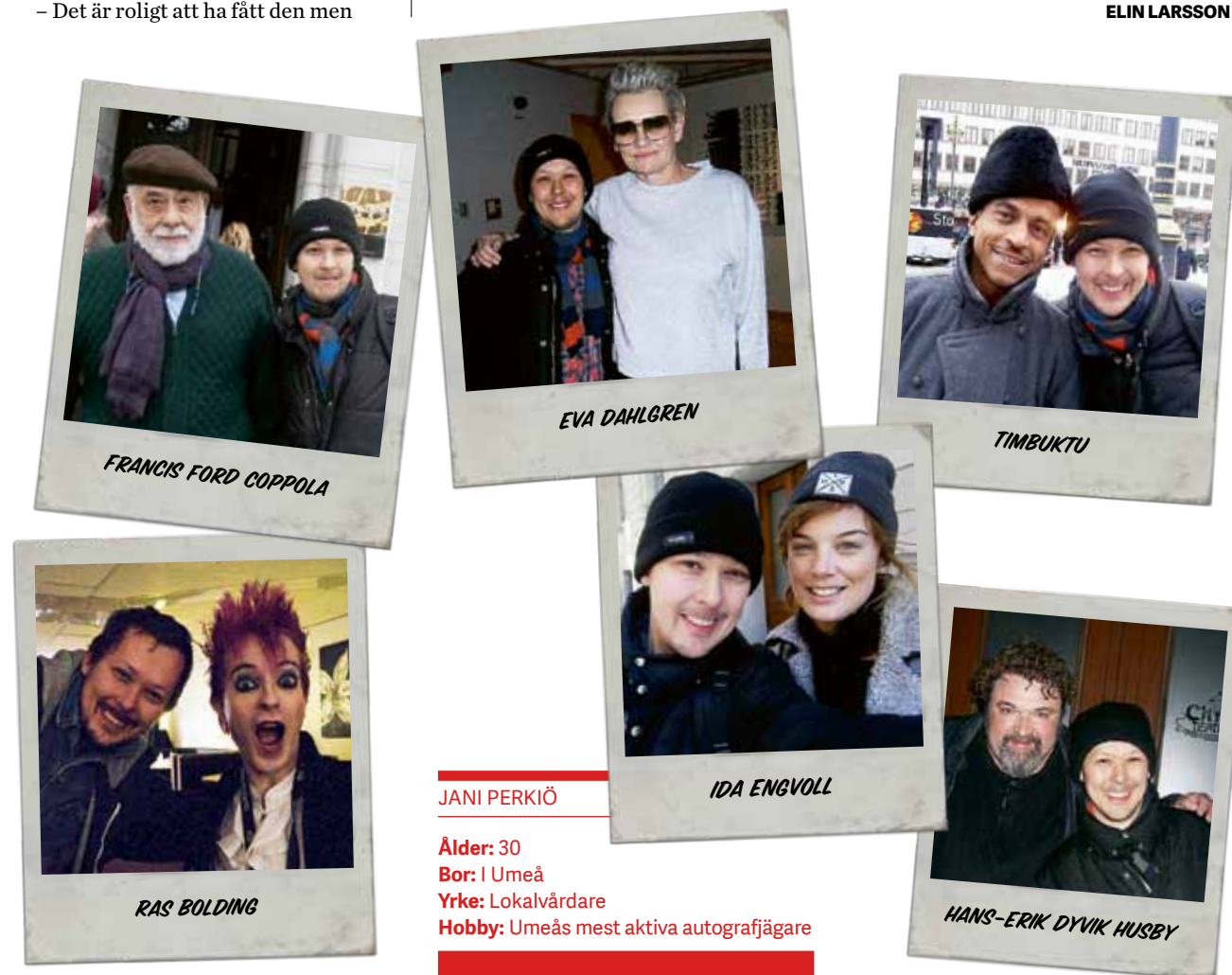
holm passade han på att åka ut till Spånga och träffa Idoljuryen.

– Det var också roligt, jag fick prata med dem allihop och de tyckte att det var kul att jag kom dit.

Han har även hunnit träffa Jonas Gardell som han också träffat tidigare.

– Han kände igen mig och kom ihåg att vi fotats ihop tidigare. Den här gången ville jag få några fodral signerade och det fick jag.

ELIN LARSSON

JANI PERKIÖ

Ålder: 30

Bor: I Umeå

Yrke: Lokalvärdare

Hobby: Umeås mest aktiva autografjägare

En gnagande tanke

Jag ville skriva något om hur svårt det är att fokusera på det positiva. Att säga det snälla. Men efter ett år som 2016 känns det ganska svårt. Så många stora kulturpersonligheter har dött och det politiska läget har, trots att det verkade omöjligt, blivit än hårdare. En man som mest verkar se sitt nya uppdrag som världens mäktigaste man som ett skämt som råkade dras lite väl långt, håller nu på att, som det verkar, motvilligt skolas in i rollen som USAs nästa president. Och som att inte detta vore nog kom sen julen och med den, det stora årliga lucia-debaklet och när nazisterna så nådde nya bottennivåer och i skydd av anonymiteten började ge sig på ett barn spelar det egentligen ingen roll att jag ser att det bara är kring 400 personer, som dessutom i viss mån kan vara samma människor med flera användare, och att resten av oss verkar fördöma hatet. Plötsligt känns allt det som skulle vara varmt, ljust och fyllt av gemenskap och vänskap futtigt och meningslöst. Ännu en gång känner jag mig hopplöst uppgiven, och då minst över de ekokamrar vi skapar i de sociala medierna.

Överallt skriks olika budskap ut och ingenstans finns plats för möten och diskussion. Allt verkar bara handla om ett sökande av självbekräftelse och de som inte delar våra åsikter stängs ute. Vi blockerar dem på Facebook, läser bara de medier och forum vars åsikter vi delar och aldrig någonsin vågar vi utmana våra tankar och idéer och detta utan att för en sekund reflektera över att vi är olika sidor av exakt samma mynt. För är du inte med mig är du emot mig. Visst finns det vänlighet också, inom den egna gruppen men aldrig gentemot andra.

Rasister kastar sten på antirasister som kastar sten på rasister och vad är då egentligen skillnaden mellan dessa båda? Och hur ska det kunna leda till att någondera stannar upp och börjar lyssna på de andra?

En av de få positiva nyheterna var däremot att SVT Debatt las ner lagom inför starten av 2016. Ni vet, pro-

grammet där man bjöd in två pålästa personer och ungefär 40 oinsatta personer fulla av åsikter, för att sen låta de oinsatta personerna skrika i mun på varandra medan man avfärdade de pålästa gästerna med att vara för komplicerade för tittarna. Som en bilkrasch, man måste titta och efteråt mår man fysiskt illa och kände sig till på köpet lite dummare.

Liknande saker har hänt i mitt hem och jag vet inte om det är min familj eller ett tecken i tiden, men det diskuterades film och jag blev överkörd i alla mina försök att säga något eftertänkt. Ända tills min far dömde ut skådespelet i en av det årets mest välspelade filmer och det brast för mig och jag höjde rösten över diskussionen och utbrast: "Nej! Du behöver inte gilla filmen, men du kan inte döma ut skådespeleriet för det var lysande!" Jag tror att det var första gången min familj lyssnade på min åsikt. Hade jag här hittat nyckeln till kommunikation? Måste jag verkligen skrika för att bli hörd?

Utöver skrikprogram visas dummare och dummare underhållningsprogram för varje år. Program som går ut på att skratta åt personerna vi ser. Inte med, utan åt dem. Och jag undrar, har det alltid varit så här? Kanske är detta en ny version av den inte längre politiskt korrekta lyteskomiken. Det är inte längre ok att skratta åt folks handikapp. Men folks dumhet är det fritt fram att håna.

Och var det något mitt arbete som godispåfyllare i matvarubutiker lärde mig så var det att verkligheten inte ser ett dugg bättre ut än vad den gör i media. Alla verkade ha en negativ kommentar att lufta och väldigt få en positiv. Kampanjer var värst. Då flög allt vett ur folk och de slogs nästan kring godisstället och ryckte hela kartonger med godis ur händerna på mig. Men också en vanlig torsdag kunde en person sparka mig i baken: "Bara för att det såg så roligt ut". Och jag var inte ensam. Andra kollegor berättade om liknande händelser.

Varför är det så svårt att vara positiv? Hur kommer det sig att alla verkar ha så mycket lättare att hitta något negativt

att säga än till exempel "Nämen så trevligt med nytt fräscht godis?"

Jag försöker vara bättre själv men det är så svårt. För hur ska man egentligen, i denna tid av självupptagenhet, tala om för människor att man uppskattar dem utan att i bästa fall verka full? Och vad ska de egentligen tänka?

Kanske tänker de som jag då jag fick höra av en främmande tjej vid bussen att mitt hår, ja hela min stil, var jättesnygg eller då en nyfunnen vän sa att hon tyckte att jag hade världens vackraste leende och fick medhåll av vår gemensamma vän: Nämen tack, så fantastiskt fint att få höra.

Kanske skulle världen inte rasa samman om vi hjälpte någon vi inte känner. Kanske gick vi snarare därifrån på samma sätt som jag efter en kväll på teatern då jag försökt hjälpa en dam upp ur den alltför låga stolen och hon till slut utbrast: "Nä, nu svär jag snart" och jag svarade "Ja svär du. Det brukar hjälpa." Till slut, med hjälp av en tekniker på teatern som kunde hjälpa till vid den andra armen, fick vi den finaste sammanfattningen: "Man vill ju ändå kunna få ta del av sådant här." och vi gick därifrån inte bara lite andfäddare utan även lite varmare om hjärtat.

Det värmer mig än när jag tänker på det och jag vill utmana både mig själv och andra att våga säga till era vänner eller kollegor att ni uppskattar dem för den de är. Att de kanske är extra fina just idag. Säg prosit när någon ni inte känner nyser, jag lärde känna en av mina finaste vänner just så. Våga stå kvar tillräckligt länge för att uppfatta att den där äldre mannen bara står och skriker på er för att han är så livrädd över att hans mobil gått i baklås att den hjärtattack han är rädd för att få utan att kunna ringa efter ambulansen, nu är på väg att utbryta just därför. Kanske räcker det att fråga, men vad är det du vill ha hjälp med egentligen? för att få honom att lugna ner sig. Eller fråga bara hen som sitter i kassan om hen haft en bra dag. Våga se människorna runt omkring er, världen blir lite finare då!

ELIN LARSSON

När framtidstron var ljus och den själsliga utvecklingen målet

Kulturvinkeln utforskar symbolismen som konstform

Kulturvinkelns fotografer Marlene Holmgren och Bernt Lundqvist gör en djupdykning och utforskar symbolismen som konstform. Vi intervjuar Ann-Catrine Eriksson, lektor för konst- och bildvetenskap vid Umeå Universitet, för att få en inblick i symbolismen som genre och höra vad hon säger om våra tolkningar.

När kom symbolismen?

– Senare delen av 1800-talet, runt 1890. Det är inte bara en rörelse i bildkonst utan också i litteratur som kom lite tidigare än så. Konsten hänger förstås ihop med den litterära rörelsen men främst tar den fart vid sekelskiftet 1900.

Vilka tankegångar och trender influerades symbolismen av?

– Hela sekelskiftet 1900 utmärktes av framtidsoptimism, en tilltro till förbättring. Om vi ska prata modernt språk så såg den här generationen mycket till tillväxt. En idé om att människan har nått en ny nivå. Man såg konst och formgivning i en helt annan

Ann-Catrine Eriksson

roll. Hela grejen med Art Nouveau, som också angränsar till symbolism, är att man går in i ett allkonstverk, en interiör, och att den upplevelsen ska göra att människor kan växa och utvecklas på olika nivåer. Naturligtvis når inte alla lika långt men man blir bättre. I

Sverige började man diskutera att man ska ha konst i skolan och den första föreningen för konst i skolan kommer då; de tänker sig att barn behöver konst för att bli bättre människor. Det här är alltså innan första världskriget och man tänker sig att man lagt det här med krig bakom sig. Symbolisterna är en del av den tanken, de vill fokusera på den andliga utvecklingen och på att hitta ett symbolspråk. Istället för att kriga ska man tävla i idéer, ingenjörsteknik, konst, andra uttryck. Man börjar arrangera världsutställningar där man pekar på detta. Sedan när man tittar till influenser är det värt att nämna 1880-talets Aesthetic Movement i

Ann-Catrines tankar

"Är det sand eller salt funderar jag? Sand och salt bildar en öken, men också en neutral yta. Samtidigt kan man också se nån slags förgänglighet i det hela, men bilden innehåller vackert ljus, som ger motivet en känsla för materialitet."

Ann-Catrines tankar

"Den här mystiska kombinationen – är det en eller två karaktärer? Ett kontrollerat yttre möter ett kaotiskt inre. Det är ju också lite roligt att det är den åldrade kvinnan som får vara med – symbolismen hyllade främst ungdom. Åldrande är förknippat med förgänglighet och död. Det starkt emotionella i bilden skulle jag också säga är symbolistiskt. Fantastiskt ljus och det finns liksom motsägelser i det och en konflikt mellan deras uttryck som är intressant. "

FOTO: MARLENE HOLMGREN

England, där vi bland annat hittar de så kallade estetiska katolikerna. De gillade ritualerna, rökelsen och blinget i katolicismen, men inte de religiösa dogmerna. De plockade lite det de ville från katolikerna och struntade i resten. Det är vi fortfarande ganska bra på faktiskt, vi gillar våra lösgodisreligioner. Den här tanken slår främst igenom i symbolismen genom den teosofiska rörelsen.

Vad var det för rörelse?

– Det är en slags religiös filosofi, ett försök att förnya andlighet. Teosoferna är emot den klassiska kyrkan och tycker den är för stel. Teosofin bygger på en strävan att förena, de nöjer sig inte med "göttebitarna" ur en religion utan strävar efter att förena alla världens religioner i det allmänmänskliga.

En föreställning de har är att alla religioner har samma ursprung men i och med legenden om Babels torn, där människorna separeras genom olika språk, splittrades även den där grundreligionen och blev olika former. De vill hitta det som gäller för alla religioner oavsett var de kommer från. Mycket av det vi känner till från Gamla testamentet har motsvarigheter i berättelser från andra religioner, syndafallet till exempel. Seanser och spiritism är också vanligt i teosofin. Med detta behov av en ny slags andlighet kom förstås även ett behov av ny symbolik, alternativ till bilder som ska försätta människor i ett högre tillstånd och få dem i kontakt med en högre sfär. Men för att symboler ska ha kraft måste de ju vara igenkännbara, så man tar delvis

gamla symboler men försöker göra dem nyare, mer uppdaterade och inte så belastade av det gamla formspråket. Det kan bli lite personligt, mycket obskyrt och kanske till och med något lite magiskt i det hela. Helena Blavatsky, från Ryssland, är nodet som för den teosofiska rörelsen framåt.

Fotografiet blir ju populärt någon gång under tiden. Hur påverkar det konsten?

– Dels blir det ointressant att skildra verkligheten. Om det nu varit ett mål för målerikonsten tidigare så är det inte längre så. Till en början har man en enorm tilltro till fotot, att det är ett viktigt dokument för att visa sanning. Det blir en del av tilltron till industrialism, mekanik, framtidshopp och faktiskt demokrati. Tidigare har man

behövt kopiera konstverk för hand, nu när man kan fotografera blir det lättare att mångfaldiga. Sedan blev foto väldigt intressant för symbolism i och med spirituella tankar om det, en viss magi. Framförallt blev det spännande att använda i seanser och fotografer försökte även fånga döende människor på bild för att se om de kunde få en bild på anden som lämnade kroppen.

Vad är utmärkande för den symboliska bildkonsten?

– Det är ofta mytologiska eller fantasifulla motiv men uttryckta på ett personligt och nytt sätt, man försöker hitta ett nytt formspråk för det. Man gestaltar kanske jungfru Maria med vita liljan och färgsättningen för att hon ska vara igenkännbar men man ger henne en mer modern look. Det är

ingen tvekan att det är gjort utanför sin ursprungliga kontext på grund av utseendet och formen, att det är mer samtida. Om vi tar Hugo Simbergs klassiska Sårad Ängel, två gossar som går med en sårad ängel på en bår. Där är det tydligt samtida men det magiska finns också där. Den platsen finns även på riktig och går att hitta utanför Helsingfors, där ska även ha funnits ett sjukhus för blinda barn tidigare. Man blandar lite från verkligheten med mystiken, magisk realism helt enkelt. Det är mycket kvinnofigurer i symbolismen, ofta nakna och med händerna sträckta mot himmelen för att gestalta ungdom, skönhet och natur. Gustaf Klimt är en variant, det är ju något helt annat men han räknas också som symbolist i vissa av sina gestaltningar.

Det handlar om de stora frågorna i en ny dräkt som tilltalar en modern publik och som inte belastas med givna trossystem. De mest basala uttrycken ser man framförallt i De Dödas Ö, av Arnold Böcklin. En andlig målning och ett tidigt verk som blir en populärkulturell ikon, många refererar till den. Den föreställer en klippö som man ser, nästan är som en gravö, och så kommer det en båt med ett svept lik mot den. Den talar om förgängligheten. Man är ju fortfarande rädd för att dö och vad som ska hända efteråt, det blir en andlig bild som alla kan relatera till oavsett trosinriktning.

Vilka är de klassiska namnen inom symbolismen?

– Vi har ju Gustaf Klimt och Hugo Simberg som vi redan nämnt. Sedan

FOTO: BERNT LUNDQVIST

Ann-Catrines tankar

"Här finns en mängd symboler. Den här figuren på fartyget som ser ut som en skyddsängel, kolla Böcklin och jämför med figuren som reser mot Dödens ö. Och så har du både norrsken, du har naturfenomenen, du har moln, du har lite den här annalkande faran också, det kan gå bra, det kan gå dåligt. Det är det här limbot. Mörker och ljus visar på vågspelet mellan två ytterligheter och hur man som betraktare söker hitta balansen."

har vi Puvis de Chavanne, och Hilma af Klint, vars verk inte tillhörde teosoferna utan antroposoferna. Hon gör en abstrakt version men ändå en andlig bildvärld, bland annat hennes altarbilder är nämnvärda. Hon är väldigt uppmärksam idag och vida erkänd. Under de senaste åren har flera stora utställningar visats runt om i världen. Det är också exempel på en form av spiritism som bygger på balans, och att hitta andliga vägar genom visuellt material.

Ellen Thesleff, som liksom Simberg kommer från Finland, hör också hit. I Finland överlag var symbolismen rätt stor. I Sverige har de flesta samtida konstnärerna hållit på lite med det men de är inte kända för just den biten. Ofta blir Sveriges arv från symbolis-

men en form av nationalromantik. Carl Larsson och Anders Zorn har varit och nosat på symbolism. John Bauer, däremot, har en mer självklar plats inom symbolismen framförallt eftersom han förandligar skogen, han ger naturen ett väsen, i sina sagor.

Du nämnde nationalromantiken. Finns det en koppling mellan den och symbolismen?

– När man började tävla i annat än krig, så blev nationell stolthet en av grenarna. Det var viktigt att vara fransk, eller tysk, eller britt och så vidare, att representera sitt folk. Man börjar prata om folklynne. I början ser man raser, att man är olika, men hierarkin har inte satt sig. Frön till det som blir nazismen finns vid denna tid, liksom marxismen och allt annat. Det

som pratas om – frisk luft och renhet – övergår till rashygien genom många komplicerade steg. Nazismen suger upp saker, precis som alla moderna politiska rörelser, sen råkar de ha en dominant kraft på grund av våld och ett slags tolkningsföreträdare. En del tycker att Ellen Key är nazist men eftersom hon dör 1926 hinner hon inte ta ställning till den. Det hon pratade om var frisk luft, sol och rent i hörnen. Det är inte rashygien utan en rädsla för smittor och sjukdomar som man på den här tiden ser finns i städerna men man har inte förstått vad de beror på. Rädsla för upplevt ”smutsiga” människor uppkommer från den tidens tankegångar om hälsa. Samma sak med Nietzsche, som ofta anklagas för att vara nazist. Självklart trodde nazisterna att de var

övermänniskan som Nietzsche skrev om, som alla nya rörelser på den tiden. Alla kände sig kallade, även den framväxande kvinnorörelsen som såg en ny framtid när kvinnorna gavs större makt.

Vad fick symbolism för betydelse för konsten?

– Just det här att man tittar inåt, man lyfter det andliga men gör det utanför religionernas inhägnad. Man skapar en mötesplats för folk från alla religioner där de kan prata om den inre världen i en materiell värld. Rent motivmässigt öppnar man upp bildrum – det behöver inte längre vara realistiskt eller bygga på en klassisk förlaga och klassiska ideal. Nytt modernt symbolspråk. Det är en ganska dualistisk värld, man ställer mörker mot ljus,

manligt mot kvinnligt, himmel mot jord och så vidare. Man tänker otroligt dualistiskt men försöker att inte tänka hierarkiskt utan se en balans mellan det. Båda motpolerna behövs.

Hur kom det sig att symbolismen försvann?

– Den blev kortvarig dels för att det är så svårt att i bild konkretisera den strävan efter nya svar och frågor som symbolismen vill. Man kritiserar ju kyrkan för bland annat de tydliga svaren och menar på att det eviga sökandet är viktigt. Litteraturformen av symbolism har andra förutsättningar, där kan man lättare gestalta strävan. Men dödsstöten för symbolismen – och hela den framtidsoptimistiska andan kring sekelskiftet 1900 – var första världskriget. Sedan tas

symbolismen upp av andra modernister och får på så vis nytt liv i en ny form där den fortsätter tilltala människor, öppna nya världar och så vidare.

Hur är symbolismens status idag?

– Den är relativt okänd men samtidigt välkänd, många känner till uttrycken och konstnärerna men man kanske inte vet vad allt egentligen innebär. Symbolismen har varit populär när intresset för andliga frågor varit aktuella – när det intresset sjunkit har den symbolistiska bildkonsten till viss del ätits upp av andra konströrelser. Men Waldemarsudde hade en utställning kring symbolism för bara något år sedan. Det är mycket känslor, det är en form av moralisk konst som bygger på att få igång vårt patos.

ELIN LARSSON & EMELIE KLEIN

De dödas ö III av Arnold Böcklin

Sårad ängel av Hugo Simberg

En (o)intelligent design

Det finns en teori om evolution kontra högre makter som kallas intelligent design; kortfattat menar anhängarna av denna teori att vissa av lösningarna (i brist på bättre ord) på givna problem i naturen tyder på ett

högre medvetande istället för kausal utveckling. Baserat på upplevelser av min egen kropp kan jag ju säga att om så är fallet så är det någon på designavdelningen som borde få sparken, jag menar vem fan tyckte att en hårlös apa med matsmält-

ning så ömtålig att den dör om den inte desinficerar (tillagar) den mesta tillgängliga födan var en bra idé? Lägg sedan till att någon tyckte att upprätt gång var en schysst idé samtidigt som de valde att placera de otroligt ömtåliga genitalierna hos hanen på utsidan precis i lagom höjd för de flesta växter med taggar, borst eller giftiga löv. Vari det intelligenta i denna design finns är helt bortom min fattningsförmåga.

Jag skulle kunna fortsätta rätt så länge med att plocka isär de evolutionära stolpskotten i den mänskliga kroppen för att styrka min ståndpunkt men jag tänkte snarare gå på djupet och ge mig på vad som verkar vara antingen ett fel i kabeldragningen eller ett totalt ”botch job” i kodningen av operativsystemet,

nämligen de totalt bakvända reaktionerna kroppen ibland får på till synes normala företeelser.

Låt oss börja med sömn, ett av de grundläggande behoven hos alla levande varelser (såvitt jag vet). Jag som så många andra lider av lite sömnsvårigheter så det där med sömn har alltid fascinerat mig. Speciellt som det är en oberäknelig företeelse och jag kan, lätt bipolärt, studsas mellan insomni och nära nog narkolepsi. Så låt mig måla upp ett par scenarion för er och ge mina reflektioner kring dem.

Sömnfall – Du har lagt dig i sängen och gosat ned dig, täcket har hunnit bli sådär lagom mysvarmt och håller tossingarna tempererade medan kudden fortfarande är sval nog att kyla ned den överhettade hjärnan som nu sakta börjar gå ned i varv och du glider sakta djupare ned mot drömmarnas rike... NOPE! Hjärnan bestämmer sig för att stänga av balanssinnet medan det fortfarande finns en gnutta medvetande kvar och det känns som att du faller baklänges genom ditt eget huvud.

Grattis, du reagerar med panik och spänner varenda muskel i din alldeles nyss helt avslappnade kropp, spinner upp hjärtat i nivå med en stressad kolibri och pumpar mer adrenalin än en trimmad älg. Lycka till att sova inom de närmaste två timmarna.

Låt oss stanna kvar i utkanten av Morpheus rike och svära lite över vilken skitstövel John Blund är genom att hoppa till den andra änden av min bipolära skala, nämligen sömnbristen.

Kontraorder – Den här företeelsen är lite ovanligare men lika irriterande. Du sitter uppe sent (eller tidigt, du vet inte riktigt) och kanske jobbar med en deadline, kanske till skolan eller jobbet eller du kanske sitter och pressar igenom senaste säsongen av Game of Thrones (som egentligen heter ”A song of ice and fire”, läs böckerna din barbar). Oavsett vilket så är det långt sedan läggdags och det har börjat nå nivån ”ohälsosamt”, av den anledning börjar avdelningen för överlevnad stänga ned lite funktioner för att hålla hjärnan igång och skydda hela systemet. Och du börjar uppleva små glapp då din hjärna tar pyttesmå tupplurar.

Jo tjena. Larmet går i en annan del av hjärnan om att vissa system inte svarar och att det saknas info i minnes-

” Grattis, du reagerar med panik och spänner varenda muskel i din alldeles nyss helt avslappnade kropp, spinner upp hjärtat i nivå med en stressad kolibri och pumpar mer adrenalin än en trimmad älg.

bankerna, du är helt uppenbart i livsfara och döende. Alla system i kroppen panikåterstartas när den kalla vågen av rå dödsångest rider på floden av adrenalin från alla tillgängliga körtlar. Du finner plötsligt dig själv sittande spikrak i ett mörkt rum med pupiller som knappnålshuvuden, ståpås på hela kroppen och ett behov av att springa fem varv runt huset, kasta dig till toaletten och skita ett gödsvin eller vibrera i takt med elektronerna i cesium – helst alla tre samtidigt.

Hmm jo, hjärnan gillar den stora röda knappen märkt ADRENALIN och bryr sig inte riktigt vilken avdelning som kastar sig på den, men låt oss kliva åt sidan från sömn och ge oss in på magen istället då hunger också är en grundsten i livet.

Kräkhunger – Då alla som pluggat, varit arbetslösa eller helt enkelt varit tonåringar har slarvat med mathållningen någon gång av antingen lättja eller nödtvång så har du säkert upplevt detta. Det har gått fler än bara några timmar sedan du borde ha ätit och du har redan gått igenom de där trevliga humörsvängningarna och snurret i huvudet som lågt blodsocker ger, nu befinner du dig istället i gränslandet innan du faktiskt är för utmattad för att ta dig upp från din plats så det är dags att äta något per omgående... bara ett problem.

I påstått intelligent design fann någon det lämpligt att implementera reaktionen att när du blir för hungrig känns all mat som ett straff. Det känns mer lockande att svälta ihjäl än att på alla fyra kräla ut i köket och i blindo

kasta ihop studentversionen av ”road-kill gumbo”. Precis som i politiken visar det sig att den som har mest att säga till om inte alltid är lämpad att bestämma då magen helt klart är dum som en stubbe.

För att runda av tänkte jag såhär mitt mellan allhelgona och midvinterblotet bli lite makaber och tala om dööööden, han med lien och schackspelandet ni vet.

Något som har mer med faktisk evolution att göra, ni vet sån där riktig vetenskap med bevis och sånt där kul, är överlevnadsinstinkt. Överlevnadsinstinkter hör ju till en av grundstenarna i evolution då man ju måste överleva för att kunna utvecklas och därför finns en instinkt som alltid förbryllat mig. Man tänker sig ofta rädsla som binär och att den skapar valet mellan att fly eller illa fäktade men sen finns den där tredje reaktionen:

Nu när vi behöver den där stora knappen för adrenalin finner vi oss allt för ofta vara offer för ett helt meningslöst fenomen: obeslutsamhet, paralys eller knäsvaghet vilket lämnar oss med gummiben och fötter som känns två storlekar för stora – kan någon påminna mig om hur vi tog oss till toppen av näringskedjan?

Det är ju något man verkligen kan fråga sig när vi, jämfört med resten av djurriket, är så dåligt konstruerade att vi redan vid tämligen ljumma temperaturer befinner oss i slutspurt av att frysa ihjäl. Och då väljer termostaten i denna hårlösa apa dessutom att lägga av och säga åt oss att det inte bara är behagligt utan faktiskt lite varmt. Det blir genast mycket bättre om vi lättar lite på kläderna, jodå.

Nej, jag håller nog fast vid tanken att det är ren slump att saker går som de gör. Alternativet, att en högre makt skulle gjort detta med berätt mod, frammanar bara bilden av två minst sagt överförfriskade gudomligheter som fnissande försöker toppa varandras korkade idéer:

”In the beginning there was the word... followed by some more words, and they were – Hey... hold my beer and watch this”.

RONNIE BERG

BARA ÄNNU EN HÅRLÖS APA
MED KONSTRUKTIONSFEL

Kvinnligheten på scenen

Jag minns hur jag som, egentligen alltför, liten såg dokumentären Det mest förbjudna. Små tjejer ska inte vara uppe kl. 2 på natten och se dokumentärer om sina egna könsorgan men jag var ensam hemma. Så där satt jag alltså trots allt framför tven och var förmodligen en av få som verkligen hade nytta av att se dokumentären som också såg den. Egentligen minns jag inte så mycket, det är mest brottstycken ur berättelsen som stannat kvar, men vad jag minns är känslan. Bekräftelsen. Fascinationen. Och glädjen över att äntligen få ”prata” om det egna könet och därmed även den kvinnliga sexualiteten utan att den behövde kopplas till den manliga sexualiteten eller, än värre, vara en bekräftelse av den.

Ett par år senare gick jag och en kompis och såg föreställningen Viva-gina med Kim Anderzon och där var den igen – känslan av bekräftelse.

Nu spelas föreställningen Under [är jag] bar med Mia Westin & Charlotte Lindmark och även om en del av den där känslan säkert var kopplad till den tidiga tonårens osäkerhet och jag nu blivit betydligt mer självsäker, både vad gäller självkänsla och självförtroende, är det till viss del samma glädje som kommer tillbaka till mig. Samma pepp.

Föreställningen är en blandning mellan det seriösa, det komiska och det riktigt viktiga. En kombination som kanske bäst kan sammanfattas i onelinern ”en sur fitta är en frisk fitta”. Det börjar på samma sätt som Vivagina med att Westin och Lindmark, innan föreställningen börjat, går runt i publiken och tar upp alla de namn publiken har för denna kvinnliga kroppsdels, för att därefter gå igenom dessa med publiken. Efter detta får vi sen under föreställningens en och en halv timme möta en rad olika vaginor och det är

Under [är jag] bar

FOTO: SARA LINQVIST

en ganska trevlig bekantskap. Kanske framförallt för att de alla respekteras, får ta sin plats och man får se vaginans alla ansikten. För det är onekligen en hel del som detta organ står för och får representera. Ofta saker kopplade till känslor av skam, skuld och pinsamhet och alldeles för sällan känslor av stolthet.

Ungefär samtidigt som denna föreställning spelades i Umeå blossade debatten om ”Why not” upp: en diskussion som började med att sexologen och barnmorskan Helena Cewers under en föreläsning rekommenderade sin metod ”Why not” där hon uppmanar partners att ställa upp på sex även när de egentligen inte har lust. Detta föranledde en mediediskussion som avslutades i SVT Opinions studio där Helena Cewers och socionomen Elin Lundberg möttes för att prata förbi varandra utan att ens vara överens om att de inte var överens.

Även om jag förstår vad Cewers menar och hur hon tänker så är ”Why not”, i mina ögon, ett helt värdelöst tips även för helt perfekta par som bara

råkat hamna i lite ofas på det sexuella planet (varför man nu skulle göra det om man verkligen är så där alldeles perfekta i övrigt. En definition som i min värld förutsätter en acceptans för perioder av sexuell olust). För även om vi helt bortser från det som Elin Lundberg talade om i SVT Opinion och som Helena Cewers så klart inte menade att man ska förbise, nämligen smärta i samband med sex, så är den enda effekten av pliktsex att man puttar den som inte vill ha sex lite mer åt fel håll i skalan av självdestruktivitet.

Att ha sex mot sin vilja är raka motsatsen till den pepp man känner av de föreställningar och den dokumentär som nämns i artikelns början. Att ha pliktsex, om så med sin långvariga partner, är bara en självförnekelse.

Huvudvärk och tankeläsare

Av någon anledning måste den ovilliga personen i de hypotetiska exemplen man utgår ifrån även alltid vara kvinnan i det heterosexuella förhållandet. Ingen vet riktigt varför men, väldigt viktig är att påpeka att vi just denna

gång (precis som alltid) utgår ifrån en kvinna i ett heterosexuellt par. Det kan så klart vara vem som helst! Men det är ALLTID kvinnan.

Och här är grejen, eftersom vi nu alltid utgår ifrån att det är kvinnor som inte vill ha sex: En snabbis, vare sig den är på tre eller åtta minuter, räcker sällan för att tillfredsställa kvinnan i den heterosexuella relationen, framförallt inte då hon inte ens vill ha sex till att börja med. Så: why though? På vilket sätt skulle det puffa någon åt rätt håll att ha sex mot sin vilja utan att ens få egen tillfredsställelse ut av det? Det riskerar i mina ögon snarare att sätta en hälsosam relation i sank.

Mest av allt undrar jag hur detta fortfarande kan vara ett seriöst tips? Vad är det som gör att det inte är självklart att säga till en människa att ”vill du inte ha sex, ha inte sex” bara för att vi i diskussionen alltid utgår ifrån att denna människa är en kvinna? Något som dessutom sker så ofta att det snarare börjar kännas som en vilja att befästa bilden av kvinnor som sexuellt ovilliga. Skulle samma resonemang vara tänkbart om det vore en man vi diskuterade? Här är det tänkta problemet snarare det motsatta: männen vill så mycket att det går över styr och i någon slags idealvärld kan vi kanske

mötas halvvägs genom att männen taggar ner och kvinnorna rycker upp sig.

Men vari ligger problemet i att prata med varandra? Vare sig det är ett one night stand eller en relation som firar guldbrylllop, vore det inte bättre att satsa på att faktiskt kunna prata med varandra? Jag kanske inte vill idag för att jag är trött och har huvudvärk och då spelar det faktiskt ingen som helst roll att jag ville härom veckan när jag var trött och hade huvudvärk och tänkte att spänningen kanske skulle släppa av sex. Och om min partner då frågar WHY NOT riskerar hen nog snarare att få ducka en rak höger än att få en axelryckning och ett ”gör vad du vill men väck mig inte”.

Men om vi går en bit utanför stereotypen ”den kvinnliga huvudvärken” så kan det ju faktiskt även vara så att ens partner, eller rent av en själv, gör fel och då måste man ju kunna prata om det istället för att lägga sig platt och tänka: ”det är ändå bara max åtta minuter, jag får det andanstökat så slipper jag tjetet och suckarna.” (Hälsosam relation? Nä, knappast.) Är det inte bättre att reda ut vad saker och ting handlar om, varför har du eller jag inte lust just nu? Hittills har jag inte träffat på en enda tankeläsare i sängen men de gånger en varit beredd att kommu-

nicera verbalt eller kroppsligt har det hänt att jag spenderat hela lördagar naken i min lägenhet och det trots att jag tydligen har min kvinnliga olust emot mig.

Jo, jag kanske raljerar och jag vet att jag ställer hårda krav, både på att få min tillfredsställelse och att bli respekterad när jag säger nej. Men här är grejen, däri ligger även det sunda i relationen. Att veta att det är okej att inte vilja en kväll och kanske inte nästa eller nästa gång heller. Kanske inte på en hel månad. Men det är okej. För när stressen, depressionen, självföraktet eller den allmänna oviljan lagt sig och jag har en riktigt smaskig fantasi som jag gått och funderat och slipat på ett tag. Då vill jag.

Känns det väl rättfram för en kvinna att kräva sin tillfredsställelse i sängen? Jag skyller på att jag som tonåring satt ensam hemma och såg dokumentärer om ”det mest förbjudna” och blev ivägsläppt på frigjord teater om mitt eget könsorgan. Uppenbarligen behövs fortfarande föreställningar som dessa och det är nästan så att jag önskar att det gjordes en skolturné på olika högstadies- och gymnasieskolor av Under [är jag] bar. Jag menar, Why not?

ELIN LARSSON

Manligheten på scenen

Det är inte bara kvinnorna som varit aktuella på teaterscenen denna teaterhöst. Under hösten har tre av Umeås teatrar gjort en gemensam satsning där de i varsin föreställning valt att fokusera på manligheten. Föreställningarna har därefter följts av ett eftersamtal per föreställning. Dessa diskussioner var dock av ett helt annat slag än den om den kvinnliga sexualiteten. Här handlar det snarare om mansidealet och hur man som man ska leva upp till den stora manligheten som innefattar allt som har att göra med att vara man, inte bara sexualiteten även om den så klart har en central roll.

Den första föreställningen är Profilteaterns No sissy stuff som vänder

FOTO: ANDREAS NILSSON

sig till den yngre publiken. Det är en föreställning som framställer sig själv som en något speciell föreläsning och som börjar som en lektion i det hårda machoidealet för att mot slutet ta en rejäl vändning och istället ifrågasätta detsamma och de konsekvenser detta leder till. Den förhåller sig till den

verklighet den tänkta publiken lever i och spelas även för skolor och där passar det valda föreläsningstemat bra. Mannen i denna verklighet är en komplex roll att spela och det är inte sällan som direktiven från ”regissör Norm” går stick i stäv med varandra. Vad som, enligt föreställningens utgångspunkt, alltid gäller är att förhålla sig till tjejerna och göra tvärt emot dessa, ”för allt kvinnligt är ju per definition omanligt”. Här inryms ideal som att vara bäst men samtidigt inte bäst i klassen för det är det tjejerna som ska vara.

Teaterföreningens bidrag till denna debatt var David Erikssons nycirkusföreställning Pink on the inside som på liknande sätt som No sissy stuff börjar i den hårda (osäkra) ytan för

FOTO: DAN ZEPLIN

att så småningom landa i ett mjukare alternativ som bortsett från att det känns betydligt mer äkta, dessutom är tekniskt mycket bättre och säkrare. Det är dock en betydligt mer personlig föreställning än Profilteaterns. Kanske delvis för att David Eriksson är ensam på scenen men också för att det är honom som person vi får se in i. Vi ser hans hårda osäkra yta krackelera och hur det rosa börjar sippra ut för att sen bli accepterat och hur han då kan hitta sig själv, sin trygghet och sin fulla potential. Det är även en föreställning som visar att idealet kring den hårda manligheten inte behöver vara begränsat till skolåldern utan att det fortlever även in i vuxen ålder.

Den föreställning som mest särskiljer sig från de andra är Ögonblicksteaterns föreställning, Killarna, där vi möter två killar som träffas, blir vänner och flyttar ihop. Det är en föreställning som tar killarna från den arena där de är vana att ses, utomhus eller i det offentliga, in till det mest privata – hemmet. Vi får se dem när de kommer hem: trötta, irriterade och sårbara. Det är en föreställning som vore helt naturlig om det var två tjejer vi såg, men som nu, tack vare att det handlar om två killar som dessutom inte är ett par utan ”bara” vänner, blir lite utav en revolution. Det handlar om vänskap på gränsen till beroende. Det är en väldigt snäll föreställning. Här finns ingen machoattityd, det närmaste vi kommer denna är gubbigheten som diskuteras men som mest landar i en tolkning om ensamhet. Föreställningen är ett skönt alternativ till all den machoattityd som alltid annars får representera manligheten och allt som är fel med den. För även om det är viktigt att manlighetens normer problematiseras och ifrågasätts är det också viktigt att få se möjliga alternativ. Det är därför skönt att äntligen få ett sådant exempel som inte aktivt distanserar sig från något utan

som bara presenterar ett alternativ för hur det skulle kunna vara. Gott nog så.

Känslosamma normbrytare

Det som kan konstateras i jämförelsen mellan det kvinnliga och det manliga då det sätts på scenen är att det, när det gäller kvinnor, fortfarande handlar om en sexuell revolution medan diskussionen kring manligheten är betydligt mer komplex. Kanske för att allt i manligheten anses kopplat till den manliga sexualiteten och aggressiviteten. Detta medan kvinnor redan erövrat den känslomässiga arenan och snarare slåss för att ta sig därifrån och tas på allvar i sina reaktioner istället för att, som traditionen bjuder, så fort de har en åsikt tolkas som den pms-arga tonårsfeministen eller den hysteriska klimakteriekärningen.

Männen å sin sida försöker istället komma ifrån det gamla idealet som säger att de ska vara tappra och starka klippor som aldrig bryter ihop, är svaga eller ens känslosamma. Den ideala bilden idag är snarare den motsatta och den känslosamma mannen hyllas. För om han bara tillåter sina mjuka sidor att komma fram löser det sig förmodligen även med de frustrationskänslor som riskerar att leda till våld.

Men frågan är samtidigt hur förtjust samtiden egentligen är i vare sig de känslosamma männen eller de allt för självsäkra kvinnorna. Det gäller nämligen att bryta mot dessa gamla ideal på rätt sätt.

Det går inte an att vara manligt känslosam hur som helst. Samtidigt verkar man nämligen måsta komma ihåg att förhålla sig till det manliga patriarkatet och uttrycka sitt motstånd till, och ifrågasätta, detta och de begränsningar detta utgör, inte bara för kvinnor utan även för männen själva. Att bara vara känslosam för att det är den man är som person har man däremot inte mycket för. Något man bland annat kan se vad gäller Björn Ranelid eller Ernst Kirchsteiger, som förvisso är populära men samtidigt väldigt polariserande och i många sammanhang snarare tenderar att beskrivas som löjeväckande. Kanske beror detta till viss del på att de samtidigt är heterosexuella och att både bryta mot heteronormen och patriarkatet utan att samtidigt kommentera detta går inte riktigt ihop, ännu.

FOTO: JOHAN GUNSEUS

En som visar att kampen lönar sig är dock Jonas Gardell som efter ett tag nådde en acceptans kring sin mansroll, möjligen på grund av sin homosexualitet och för att denna då var en förklaring till normbrytandet mot det manliga uttrycket. Ingenting ska dock sägas ha givits vare sig Gardell eller hbtq-kollektivet gratis och utan en kamp som fortfarande är aktuell. Han är i min mening en samtida legend som förtjänar all respekt, men det säger ändå något att en måste tillhöra hbtq-kollektivet för att i viss mån komma undan med att oreflekterat bryta mot könsnormerna. Möjligen för att detta då blir en bekväm ursäkt eller förklaring för heterosexuella cispersoner*. Vilket ju i sig kan sägas vara en fördom kring hbtq-personer men inget ont som inte har något gott med sig. Kanske.

Den motsvarande oviljan mot kvinnor som anses vilja spela på männens villkor syns ständigt inom karriären och i politiken. Där kvinnor som vill nå toppen inte bara ses som hotfulla eller översittande då de agerar på liknande eller samma sätt som manliga kollegor, utan även ofta kommenteras utifrån sina utseenden, röster eller sminkningar snarare än utifrån den politik de för. För var fanns egentligen kammen och mineralpudret när Isabella Lövdin gjorde sin premiär som vice stadsminister? Listan kan göras lång.

För vad är de egentligen ute efter, männen och kvinnorna, att byta plats med varandra?

Nja, men vi kunde kanske mötas på mitten.

ELIN LARSSON I SAMTAL MED MIKAEL RUBIN, ORDFÖRANDE MÅN I UMEÅ

*Cisperson: person vars kön är linjärt, dvs där juridiskt kön, biologiskt kön, socialt kön och könsidentitet är entydigt kvinnligt eller manligt kodade och förblir så livet ut.

Lång dags färd mot norr

Sköna Norrland, halva Sverige enligt geografen men blott en tiondel räknat per skalle; ett mytomspunnet rike där alla kör traktor till jobbet och har två meter höga vargar till husdjur. Därtill har invånarna även en del intressanta traditioner såhär års, såsom det årliga häcklandet av Stockholms novemberbräckliga infrastruktur. I år tycks Stockholmarna ha fått nog av hånen. Man kan väl säga att det var den sista snöflingan som fick bågaren att ställa in skolorna.

Men faktum är att dagens bitska genmälen i sociala medier, krönikor och diverse opinionsfrämjande utrymmen bara är toppen på isberget (som naturligtvis vandrar fritt på Skellefteås vägar), och Stockholmarna har sedan länge inhyst hämndbegär med tillhörande ränker. Jag rakade bort den norrländska vinterpälsen för att under förklädnad gräva djupare i kaninhålet, eftersom de ordinarie vägarna till Politikerhuset var avstängda. Vad jag fann kommer slå dig med häpnad!

För att förstå allvaret i situationen är det på sin plats med en historiektion. Oroa dig inte, vi håller det simpelt. Botniabanan. Syfte: Att ge norra Norrlands kusten ett modernt kollektivt alternativ. Hur ser det då ut idag? Sundsvall-Umeå trafikeras av Botniabanan, och sträckan Umeå-Luleå har under namnet ”Norrbotniabanan” (då det är en norrare del av norra Norrlands kust än resten av norra Norrland) förpassats till ”planer”: en eftertanke som lätt kan prioriteras bort när det finns så mycket större behov i resten av landet (även känt som Stockholm).

Nu när ni är med på tåget kan vi gå vidare till mina sensationella fynd. Jag vann fort Stockholmspolitikernas förtroende genom att komma sent till mötet och hänvisa till rulltrappan i

tunnelbanan som saboterats av snö och helt sonika stannat mitt i. De bedömde mig alltså som en riktig Stockholmare, och anförtrorde mig med en liten hemlis. Jag säger ”hemlis” trots det grava allvaret, eftersom politikern (som förblir anonym av mitt goda hjärtas nåd) yttrade den i en pillemarisk viskning följd av ett kuttrande fnitter som spred sig över hela salen, likt en lågstadieunge som stoltserar med att ha lagt ett häftstift på magisterns stol.

Nu har jag väl dragit ut på spänningen lite väl länge. Här kommer det. Norrbotniabanan kommer aldrig att byggas. Av ren och skär törst för vedergällning har stockholmspolitikerna (sossar, moderater, allesammans) gängat ihop sig för att i kallt blod sabotera planerna för norra Norrlands moderna järnvägar. ”Vem är det nu som har dålig infrastruktur!” utbrast en herre på Politikerhuset, som av min stora välvilja får hållas anonym, och skrockade så champagnen läckte ut genom ögonen.

Norrbotniabanan är ett giftigt löfte som håller Norrland från att själv ta tag i saken och bygga värdiga järnvägar. Ungefär som en oljemiljardär som

köper upp ett patent på hållbart bränsle bara för att se till att det aldrig kommer ut på marknaden.

Men även om Norrbotniabanan är en lögn, är hoppet en sanning! Kiruna har redan börjat mobilisera hela orten för strid. Resten av Norrland beräknas snart följa trenden och mobilisera sina orter. Vid 2020 kommer alla orter vara helt mobila med en topphastighet på 225 km/h.

Kirunahjärnan bakom denna strategi, som vi kan kalla Anna (hennes anonymitet är rent strategisk till skillnad från ovan nämnda champagnegurglaren Anders Palmblad), är särskilt nöjd över sekretessen som, tills nu (oops), hållits kring planerna.

– Att en hel stad mobiliseras är ju inte något som ens borde gå stockholmarna förbi, säger hon.

– Men med några väl planterade norrlänningar nere i söder lyckades vi tajma mobiliseringen med en ombyggnation av Slussen.

Jag lägger korten på borden för Anna, och erkänner att jag kommer publicera hennes svar. Kanske kommer till och med några Stockholmare att läsa detta och inse allvaret i situationen. Hon blir plötsligt väldigt högtidlig och sträcker på sig, som om hon väntat på att få höra de orden. Kanske i någon smal förhoppning att Stockholm äntligen kommer rapportera om något som händer så långt norrut. Med en majestätiskt skandinavisk brytning förkunnar hon:

– Tell them that winter is coming.

D'ARTAGNAN

VÄNLIGEN OBSERVERA: Denna artikel är satir och bör ej användas som källa i politiska sammanhang. Vi välkomnar även stockholmspolitikerna att frånta den dess slagfärdighet.

Huset in memoriam

Legendariske umeåjournalisten Olle Carlsson skrev en gång om ”husens blick” – om hur vissa äldre hus är som spänstiga åldringar som betraktar en med klara ögon, medan andra blivit trötta och skum-ögda. Hur moderna kontorskomplex av glas och betong liksom helt saknar ögon och inte kan möta ens blick alls. Jag tänker på detta måndag 31 oktober när jag tar avsked av mitt barndomshem på Skolgatan, Öst på stan i Umeå. En gnistrande vacker senhöstdag då naturen vid vinterns tröskel bestämde sig för att hålla kvar ett kort fragment av sommar. Några dagar senare kom snön.

Tömningen av huset, ett flera månader långt sisyfosarbete där jag och min fru Anneli pendlat sanslöst många gånger mellan Luleå och Umeå, var nu till ända. Den gamla träkåken som funnits i min släkt sedan starten för nästan 90 år sedan ägs nu av ett välkänt fastighetsbolag som med största sannolikhet kommer att riva den och bygga nytt på den attraktiva tomtmarken. Mina åldriga föräldrar, som under de senaste tolv åren bott ensamma i detta en gång så vackra men nu alldeles för stora, gamla och tungrodda hus, har installerat sig i sin nya lägenhet och stortrivs. Lättnaden är ofantlig och efter månader av sammanbiten fokusering och stressigt kånkande med flyttkartonger, möbler och sopsäckar kunde jag så äntligen samla tankar och känslor och unna mig att fälla en tår.

Visst hade det en gång pratats storvulet om en jättelik avskedsfest, hej hopp, nu ska hela rasket rivas, nu går 34:an i himlen in. Släkt och vänner skulle sluta upp mangrant på denna sista baluns, den första på många, många år, i detta hus som härbärgerat så många fester och gäster genom åren. Vi visste redan när det sas att det bara var en fantasi, att ingen skulle ha tid eller ork att dra i något sådant. Att huset skulle försvinna med ett pip snarare än med en skräll, diskret lämna in mitt i flyttjäktandet, i mina pendlingar mellan Luleå och Umeå, i min överstressade mammas oro och sömnsvårigheter och min pappas av den begynnande demensen färgade drömmar och funderingar.

Och jag tänker på de kluvna känslor jag haft för huset genom åren. Hur jag älskat alla vinklar och vrår och fascinerande detaljer – serveringsgångarna, skjutdörrarna, takmålningen min tidigt bortgångne farfar gjorde i ett rum – och att det en gång var en samlingspunkt för släkt och vänner. Alla roliga somrar och jular med kusinerna på besök, eller de sena kvällarna på balkongen när fladdermusen cirklade runt eken – samtidigt som jag förbannat att huset till slut körde fast i sitt eget minne. Blev en hämsko, en belastning, ett dammigt museum för ett privat förflutet, fyllt av möbler, tavlor, porslin, tyger, kläder, böcker, skivor, brev, foton, speglar och myriader av

mer eller mindre märkliga pryttlar. Fantastiska klenoder och underbara inredningsdetaljer blandat med ändlösa mängder bråte från minst tre dödsbon, min farmors och hennes två barnlösa systrars. Som geologiska tidsåldrar, avlagringar eller som en mental undervattensfärd djupare och djupare ner i minnets och det undermedvetnas marianergravar. Foton, teckningar, skolböcker, leksaker och kläder inte bara från min barndom utan även från min pappas och hans syskons. Och högst uppe i kyffet i en lucka i vindstaket en, i papper inslagen, jättelik och överraskande välbevarad tavla av ansiktet hos en korsfäst Kristus, målat av min farmors storebror Gunnar, bortgången sedan 70 år. Jag har sett tavlan skymta i bakgrunden på en gammal bild av min farmormor men hade ingen aning om att den stått där på kallvinden i säkert ett halvt sekel.

Och jag tänker på hur uppväxten i detta hus präglat min syn på boende och inredning, hur jag alltid kommer att älska gamla tvåglasfönster med mittport, stora nycklar till badrum och garderober eller den lätt dävna lukten av trä i ett vindsförråd, samtidigt som jag känner bävan när det blir för mycket, för stort, hur jag genom åren förbannat fastklamrandet vid saker, andras liksom mitt eget. Att jag nog alltid kommer att föredra lägenhetsboendets enkelhet framför det tyngre ansvaret och det potentiella kaoset i

FOTO: OWE SVENSSON

ett hus. Men kanske ett litet hus, ett lättskött hus. Nja. Jag vet inte.

Och jag tänker på hur saker vi omger oss med i livet, som funnits i ett visst sammanhang, mister sin karaktär när sammanhanget inte längre finns. Plötsligt står man där med multipla, meningslösa uppsättningar bestick, med alldeles för mycket glas och porslin och silver och tenn och keramik. För att inte tala om alla dessa förbannade näverkorgar och annat hemslöjdsjox som vänner och släktingar envisades med att komma dragandes med på varenda högtid och bemärkelsedag. Morbror Arturs tändstickstavla med Bodens fästning, typ. Och jag tänker på det som ibland händer när äldre människor flyttar till ett mindre boende, hur de mer eller mindre desperat håller fast vid det förflutnas lämningar och hamnar i ett svårhanterligt gyttje. På radion hör jag Jonas Gardell berätta om sin mot slutet gravt dementa mamma, som från skilsmässan i slutet av sjuttioalet och fram till sin död för några år sedan bodde i en liten lägenhet fullproppad med gamla saker som hon var oförmögen att släppa greppet om, hur hon knappt kunde röra sig där inne för alla prylar.

Men nog pratat om prylar. Det som framförallt upptar mina tankar är alla som bott i huset sedan 20-talets slut, allt som skett mellan dess väggar, alla anekdoter jag hört berättas, nästan till leda. Om udda existenser som den ex-

centriske gubben Stedtlund som hyrde vindsrummet på 50-talet, den bittre och astmatiske Hörnkqvist, eller farbror Fredriksson som då och då ”ringde till Stockholm” och pratade med så bullrande stämma att det förmodligen hördes nästan ända ner dit. Eller min pappas farmor som skrockade högljutt när hon vann över sina barnbarn i Fia med knuff, och som på äldre dar fick för sig att mögel var nyttigt och med sammanbiten min försökte tvinga i sig grönfärgat, som människoföda otjänligt, bröd. Men framförallt på min farfar med sina konstnärliga ambitioner, han som insjuknade och gick bort endast 44 år gammal, en skuggestalt som alltid väckt min undran och förundran. Och min starka, älskade farmor som kämpade tappert för att ha kvar huset som änka med fyra barn. Vem var hon, hur var hennes liv, vilka var hennes drömmar?

De sista dagarna, när det mesta är tömt och husets pipande andning blivit allt svagare, går jag där uppe på vinden på kvällen och packar ner saker i kartonger, en stunds skön ensamhet i de stämningsfulla rummen som liksom lättat från sina förtöjningar, vindsrummet med de vackra mörkgröna tapeterna och det tillhörande lilla ljusblå garderobsrummet där min mammas brudklänning och hennes och min farmors brudkronor förvarats genom alla år. Det är som att jag befinner mig inne i husets huvud, att det

” Och jag tänker på hur uppväxten i detta hus präglat min syn på boende och inredning, hur jag alltid kommer att älska gamla tvåglasfönster med mittport, stora nycklar till badrum och garderober eller den lätt dävna lukten av trä i ett vindsförråd, samtidigt som jag känner bävan när det blir för mycket, för stort.

vänder sin blick inåt och följer mig där jag går. Inte med trötthet, skumögd åldringsblick utan med fullständigt klara ögon, varmt och erfaret iakttagande. Tyst viskar huset adjö till mig.

Men visst blev det ändå ett slut med salut, ingen stor släktfest men en underbar gratisloppis på lördag 29 oktober, där såväl gamla vänner som nya bekanta gick runt i hela huset från källare till vind och plockade på sig vad helst de ville ha och därmed gav dessa prylar ett fortsatt liv annorstädes. Några vänners döttrar, 7 och 3 år, övertog med varm hand vårdnaden om de gamla stentrollen i källarrummet, ett gäng elektroniknördar tog ivrigt skrockande hand om de urgamla datorer, videobandspelare och radioapparater som samlat damm nere i pannrummet. Blommiga 60-talsgardiner och gamla läderportföljer, pottskåp, gjutjärnspannor och en och annan hattskrälla fick resa vidare för att fylla sina funktioner i andras liv på andra platser, och även de besökare som just inte tog så mycket med sig konstaterade att det minsann var ett vackert gammalt hus och att det allt är synd om det ska rivas, för där hade ju de kunnat bo. Och jag tror att huset kliade sig i huvet och undrade vad som egentligen pågick. Och att det sen för sista gången log så det knakade, från pannrumsgolvet till taknocken.

ANDERS LUNDKVIST

I nästa nummer av Kulturvinkeln
pratar vi bland annat med konstnären
Kai Reichwaldt. Missa inte det och
mycket annat.

KULTURVINKELN

Följ oss gärna på www.kulturvinkeln.se

FOTO: ELIN LARSSON